

Marta Piegat-Kaczmarczyk, Zuzanna Rejmer

PL / RU

**Model edukacji
międzykulturowej WISE**
oraz przykładowe scenariusze zajęć szkolnych

**Модель межкультурного
образования – WISE**
и примеры сценариев учебных занятий

Model edukacji międzykulturowej WISE

PL / RU

Модель межкультурного образования – WISE

Marta Piegat-Kaczmarczyk, Zuzanna Rejmer

Model edukacji międzykulturowej WISE

oraz przykładowe scenariusze zajęć szkolnych

Модель межкультурного образования – WISE

и примеры сценариев учебных занятий

PL

Model edukacji międzykulturowej WISE	5
---	----------

Przykładowe scenariusze warsztatów

W różnorodności nasza siła	26
-----------------------------------	-----------

A global village	42
-------------------------	-----------

RU

Модель межкультурного образования – WISE	55
---	-----------

Примеры сценариев интеграционных занятий в классе

Наша сила в многообразии	76
---------------------------------	-----------

A global village	92
-------------------------	-----------

PL

**Model edukacji
międzykulturowej
WISE**

**oraz przykładowe
scenariusze zajęć
szkolnych**

Drodzy Państwo, Nauczycielki i Nauczyciele, Edukatorki i Edukatorzy!

Zapraszamy do korzystania z drugiej edycji publikacji PFM opisującej model WISE – naszej propozycji metody pracy z dziećmi w grupie zróżnicowanej kulturowo.

„WISE” to po angielsku „mądry”. Akronim ten powstał jednak z polskich słów:

W – współzależność,

I – integracja,

S – sukces,

E – edukacja, które dobrze opisują, o co chodzi w tym podejściu.

Model podpowiada, jak pracować w grupie dzieci łączącej różne kultury, języki i tradycje w sposób, który wspiera współpracę i budowanie wspólnoty. Jak, bazując na zróżnicowanych kompetencjach dzieci, uczyć je współpracy i korzystania ze swoich zasobów. Wreszcie – jak sprawić, żeby w zróżnicowanej grupie pracować skutecznie i osiągać edukacyjny sukces.

Serdecznie dziękujemy psycholożkom, pedagożkom, nauczycielom, nauczycielkom z całej Polski, którzy współpracowali z nami przy testowaniu modelu WISE i przygotowali scenariusze zajęć. Dzięki nim wiemy na pewno, że model WISE działa, i to nie tylko na warsztatach integracyjnych i lekcjach wychowawczych. Świetnie sprawdza się na lekcjach przedmiotowych!

Oksana, Sasza, Aleks, Katia, Lesja, a także Mohammad, Ali oraz Nur czy James – imiona dzieci z innych krajów na dobre zagościły w polskich dziennikach szkolnych. Wielojęzyczność i wielokulturowość w klasie to dziś doświadczenie coraz większej grupy uczniów i uczennic, a także nauczycielek i nauczycieli. Nie zawsze jest nam z tym łatwo. Czasem potrzeby uczniów i uczennic, szczególnie przybyłych do Polski na skutek migracji przymusowej, wywołanej przez wojnę i doświadczenie przemocy, wydają się niezrozumiałe albo przytłaczające. Za trudne.

Zachęcamy i zapraszamy jednak do świeżego spojrzenia na to nowe doświadczenie.

Nasza publikacja jest o tym, jak zagubione, niepewne, przestraszone, zmęczone dzieci po trudnych przejściach – ale też dzieci śmiałe, pogodne i przebojowe, po trudnych przejściach – przyjąć i pomóc im się rozwijać w polskiej szkole. Jak wesprzeć je w nawiązywaniu koleżeńskich relacji i sprawić, by zaczęły nowy rozdział w życiu. Jak pomagać im rozwijać swój potencjał.

Jak nigdy dotąd w Polsce potrzebna jest edukacja o współpracy, integracji i włączaniu. Wszyscy – i dzieci, i dorośli – potrzebujemy nauczyć się żyć w kraju, jakim Polska stała się w ostatnich latach. Potrzebujemy nauczyć się budować relacje z ludźmi, którzy wyrosli w innej kulturze i innych zwyczajach. Potrzebujemy nauczyć się korzystać z tej różnorodności i budować świat, w którym razem będziemy dobrze się czuć. Liczymy, że nasz model to krok w tym kierunku.

Agnieszka Kosowicz
Prezeska Fundacji Polskie Forum Migracyjne

Szkoła wielokulturowa czy międzykulturowa?

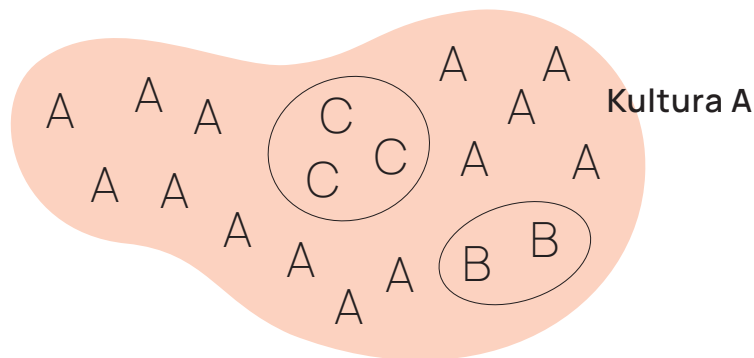
Wiele działań podejmowanych przez Polskie Forum Migracyjne skierowanych jest do szkół, do których trafiają dzieci z doświadczeniem migracyjnym – wzrastające w innych niż polska kulturach oraz te z polskim pochodzeniem, ale przybyłe z zagranicy. Pracujemy wówczas z uczniami i uczennicami oraz z ich rodzinami, z klasami wielokulturowymi, a także z nauczycielkami i nauczycielami, psycholożkami i psychologami oraz pedagogami i pedagogkami szkolnymi. Wiemy, że różnorodność kulturowa w polskich szkołach jest wyzwaniem dla wszystkich zaangażowanych.

Szkoła wielokulturowa

Szkoły, w związku z coraz większą liczbą uczennic i uczniów z doświadczeniem migracji, stają się placówkami wielokulturowymi. Co to oznacza?

Wielokulturowość „(..) wskazuje na obecność i funkcjonowanie obok siebie wielu różnych i odrębnych kultur na określonym terytorium geograficznym, w ramach społecznych lub politycznych struktur.¹”

Wielokulturowość jest konsekwencją migracji, czyli przemieszczania się ludzi. W związku z przybywaniem do Polski osób z innych krajów, w tym od 2020 roku licznych uchodźców i uchodźczyń z ogarniętej wojną Ukrainy, ale też imigrantów i uchodźców z innych części świata, a także z wciąż liczną migracją Polaków, polska szkoła staje się coraz bardziej wielokulturowa.

Ilustracja 1. Kontakt wielokulturowy

Jak to wygląda w wielu szkołach?

Polska szkoła staje się coraz bardziej wielokulturowa, bo uczy się w niej więcej i więcej dzieci z doświadczeniem migracji.

Zwłaszcza uczennice i uczniowie z doświadczeniem migracji przymusowej mają za sobą trudne doświadczenia. Często nie wiedzą, czy zostaną w Polsce na dłużej, więc są słabo zmotywowani do nauki i niechętnie nawiązują relacje z polskimi rówieśnikami.

Dzieci, które nie uczyły się wcześniej po polsku, często nie rozumieją treści omawianych na lekcjach. Nawet gdy mówią po polsku, nie zawsze znają specyficzne słownictwo używane w szkole. Dostają słabe stopnie i ich samocena oraz chęć do nauki coraz bardziej spada.

Między dziećmi w klasie jest bariera językowa i różnice kulturowe. Pojawiają się wzajemna niechęć, stereotypy, uprzedzenia, konflikty.

Uczniowie i uczennice z doświadczeniem migracji tracą coraz bardziej motywację do bycia w szkole, nawiązywania kontaktów i do nauki.

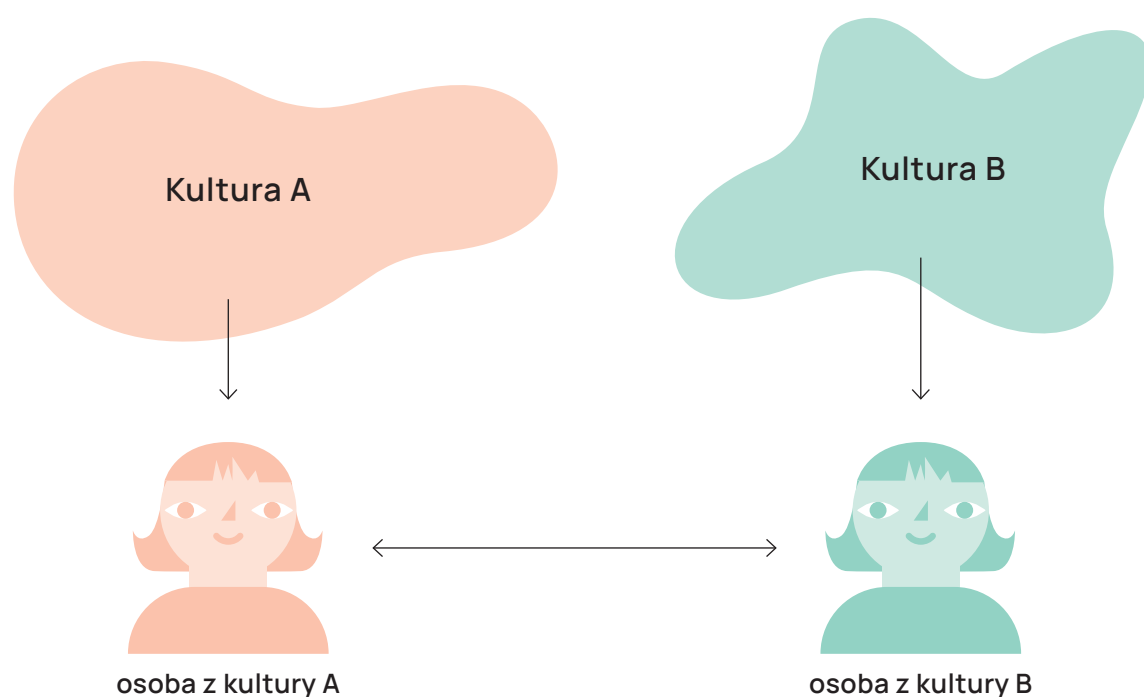
Szkoła pozostaje wielokulturowa. Nauczycielki i nauczyciele tracą resztki sił do pracy z „niechętnymi cudzoziemcami”. Grupy uczniów i uczennic pochodzących z różnych kultur funkcjonują obok siebie. Między uczniami i uczennicami w klasie i szkole pogłębiają się konflikty.

1 M. Guzik-Tkacz; J. Nikitorowicz *Wielokulturowość – międzykulturowość – transkulturowość w kontekście pedagogicznym* [w]: „Edukacja międzykulturowa 2021”, nr 2 (15) s. 24.

Od wielokulturowości do międzykulturowości w szkole

Dzięki wielu doświadczeniom we wspieraniu szkół wiemy już, że proces ten może wyglądać inaczej, że może być konstruktywny, o ile zwróci się na niego uwagę i podejmie wysiłek. Wielokulturowe klasy i szkoły można zmieniać w międzykulturowe.

Międzykulturowość „to ustawicznie kształtowana przestrzeń »między kulturami...«, w której występują treści z obu lub większej liczby kultur, w której mają miejsce interakcje służące efektywnemu współżyciu i komunikowaniu się ludzi z różnych kultur na drodze dialogu i wzajemnej wymiany wzorców, poglądów, wartości, wzbogacającej życie i kulturę wchodzących w tę interakcję podmiotów (Guziuk-Tkacz i Siegień-Matyjewicz, 2015). Istota »między« tkwi w uświadamianiu i prezentowaniu własnej kultury poprzez porównywanie, współpracę, wnikanie w istotę wzorów, symboli, wartości i zasad kultury odmiennej (Nikitorowicz, 2004).”².

Ilustracja 2. Kontakt międzykulturowy

Kontakt międzykulturowy – jak to może wyglądać?

Polska szkoła staje się coraz bardziej wielokulturowa, bo uczy się w niej więcej i więcej dzieci z doświadczeniem migracji.

Zwłaszcza uczniowie i uczennice z doświadczeniem migracji przymusowej mają za sobą trudne doświadczenia. Często nie wiedzą, czy zostaną w Polsce na dłużej, więc są słabo zmotywowani do nauki i niechętnie nawiązują relacje z polskimi rówieśnikami.

Nauczyciele i nauczycielki mają świadomość, że dzieci niemówiące dobrze po polsku będą doświadczać dodatkowych trudności w szkole. Wiedzą, że bariera językowa i trudności w nauce w nowym miejscu mogą obniżyć samoocenę i motywację do nauki.

Osoby uczące dzieci i sprawujące nad nimi opiekę pedagogiczną w szkole są świadome, że bariera językowa i różnice kulturowe mogą stać się pożywką dla stereotypów, dyskryminacji oraz nieporozumień i konfliktów między uczennicami i uczniami.

Nauczyciele i nauczycielki:
a. zwracają szczególną uwagę na talenty, wiedzę i umiejętności dzieci z doświadczeniem migracji oraz stwarzają wszystkim uczniom i uczennicom okazję do ich wykorzystywania;
b. integrują dzieci – wspierają w poznawaniu się nawzajem i w budowaniu pozytywnych relacji w klasie i szkole.

Dzieci z doświadczeniem migracji, mimo trudności w szkole oraz własnych, często niełatwych, doświadczeń życiowych, uważają się za ważną część klasy. Są lubiane przez rówieśników i doceniane przez osoby je uczące. Zaczynają otwierać się na nowe środowisko szkolne i czuć w nim bezpiecznie. Chętniej podejmują wyzwania edukacyjne i nawiązują kontakty, a nawet przyjaźnie z polskimi rówieśnikami.

Szkoła staje się międzykulturowa. Wszyscy uczniowie/wszystkie uczennice w klasie czują się ważni / ważne i mogą odnosić sukcesy. Razem się uczą, współpracują i sobie pomagają. Lepiej poznają siebie nawzajem oraz kultury, z których pochodzą.

² Za: Guzik-Tkacz M.; Nikitorowicz J. *Wielokulturowość – międzykulturowość – transkulturowość w kontekście pedagogicznym* [w]: „Edukacja międzykulturowa 2021”, nr 2 (15) s. 26.

Model edukacji międzykulturowej WISE – założenia i podstawy teoretyczne

Model WISE to praktyczne narzędzie do edukacji międzykulturowej w szkole. Uważamy, że jedynie świadome wysiłki na rzecz tworzenia środowiska międzykulturowego mogą zaowocować dialogiem między przedstawicielami różnych grup kulturowych. Poznawaniem się i uczeniem od siebie nawzajem.

Model jest autorskim narzędziem wypracowanym przez psycholożki Martę Piegat-Kaczmarczyk i Zuzannę Rejmer w toku wieloletnich doświadczeń w pracy z klasami wielokulturowymi, czyli takimi, w których uczą się razem dzieci z doświadczeniem migracji i bez niego oraz dzieci z rodzin dwu- czy wielokulturowych. Model ten był wielokrotnie stosowany w praktyce w klasach wielokulturowych na wszystkich poziomach nauczania, w tym w klasach silnie skonfliktowanych wewnętrznie.

Cele zajęć prowadzonych według modelu WISE

Nazwa modelu – WISE – po angielsku „mądry”, to akronim kluczowych w pracy tym modelem pojęć: W – współzależność, I – Integracja, S – Sukces, E – Edukacja.

Współzależność

Pracując zgodnie z zasadami modelu WISE, tworzymy sytuację, w której wszyscy uczniowie i wszystkie uczennice zależą od siebie. Muszą współpracować i wspierać się wzajemnie, by zrealizować zadania. Celem, który chcemy tutaj osiągnąć, jest wzbudzenie w nich poczucia, że wszyscy są mile widziani i potrzebni, a zarazem każdy ma indywidualne talenty i umiejętności, czasami unikatowe.

Integracja

Termin pochodzi od łacińskiego *integrare* – scalić. Jak podaje Wikipedia „Integracja społeczna to zespolenie i zharmonizowanie elementów zbiorowości społecznej, rozumiane jako intensywność i częstotliwość kontaktów między członkami danej zbiorowości oraz jako akceptacja w jej obrębie wspólnych systemów wartości, norm, ocen.”³

Dążenie do integracji uczniów i uczennic wielokulturowej klasy jest jednym z podstawowych zadań stojących przed osobą, która chce umożliwić dzieciom i młodzieży wzajemne poznanie się i dialog międzykulturowy.

Działania na zajęciach realizowanych z wykorzystaniem modelu WISE wspierają proces głębokiej integracji między uczniami i uczennicami z różnych kultur, mówiącymi różnymi językami, z doświadczeniem migracyjnym i bez. Celem, do którego dążymy, jest wytworzenie w uczennicach i uczniach poczucia, że wszyscy jesteśmy jednym zespołem, jedną klasą, którą tworzą unikatowe i ciekawe w swojej różnorodności osoby.

Sukces

Ważnym aspektem działań edukacyjnych realizowanych zgodnie z modelem WISE jest stwarzanie uczestnikom i uczestniczkom sytuacji potencjalnego sukcesu. Jest to szczególnie ważne w pracy z dziećmi z doświadczeniem migracyjnym, które, mierząc się trudnościami i zazwyczaj z barierą językową, rzadko mają okazję do świętowania sukcesów w polskiej szkole. Celem jest wzmocnienie w dzieciach i młodzieży poczucia własnej wartości i sprawstwa, czyli przekonania, że posiadane talenty, umiejętności i wiedza mogą służyć osiągnięciu wyznaczonych celów.

Edukacja

Co ważne, prowadząc szkolne działania edukacyjne z wykorzystaniem modelu WISE, nauczyciel lub nauczycielka może jednocześnie realizować podstawę programową oraz cele służące integracji i edukacji międzykulturowej uczniów i uczennic.

Zarazem ważnym założeniem działań edukacyjnych realizowanych zgodnie z modelem WISE jest uświadomienie uczniom i uczennicom, jak istotna jest współpraca. Dzięki niej oraz korzystaniu z potencjału różnorodnych talentów i umiejętności wszystkich osób w zespole, mogą oni sprawnie realizować stawiane przed nimi zadania. Współpracując, uczą się szybciej i skuteczniej.

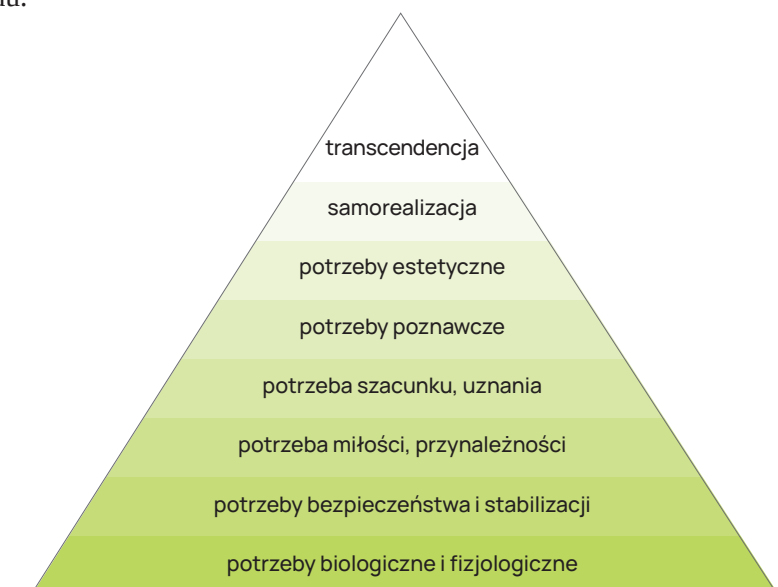

Ilustracja 3. Model edukacji międzykulturowej WISE

3 Za: Wikipedia: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Integracja_\(psychologia\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Integracja_(psychologia)); [dostęp 18.07.2023].

Podstawy teoretyczne modelu

Abraham Maslow w swojej teorii motywacji ułożył potrzeby ludzi w formę piramidy twierdząc, że kolejne mogą być realizowane tylko wówczas, gdy zostały już zaspokojone te niższego rzędu.

Ilustracja 4. Piramida potrzeb Maslowa

Piramida potrzeb Maslowa znajduje bardzo duże zastosowanie w pracy z dziećmi z doświadczeniem migracji w polskiej szkole. Nauczycielki i nauczyciele bardzo często skarżą się na słabą motywację do nauki tych uczniów i uczennic oraz nieskuteczność własnych starań i wysiłków. Pedagodzy swoje działania ukierunkowują na potrzeby poznawcze uczniów, chcą pomagać im zdobywać wiedzę i umiejętności, ale wiele dzieci, jak się okazuje w czasie wstępnej diagnozy, jest na to zupełnie niegotowych. Większość małych migrantów ma poważne deficyty w zaspokajaniu potrzeb niższego rzędu:

- **potrzeba bezpieczeństwa** – nie czują się w Polsce i w szkole bezpiecznie; nie wiedzą, jak długo tu pozostaną; niepewna jest ich sytuacja prawna,
- **potrzeba przynależności** – nie czują się mile widziani i akceptowani przez rówieśników; ich relacje rodzinne bywają nadwyrężone i trudne poprzez ciężkie doświadczenia związane z migracją,
- **potrzeba szacunku** – nie odnoszą sukcesów, nie czują się szanowani przez swoją odmienność kulturową i językową.

W takiej sytuacji wzbudzanie potrzeb poznawczych, czyli motywacji do nauki, musi być skazane na niepowodzenie. W pierwszej kolejności należy się zająć budowaniem u ucznia i uczennicy z doświadczeniem migracji (zwłaszcza przymusowej) poczucia bezpieczeństwa, przynależności i szacunku. Może w tym pomóc prowadzenie zajęć według modelu WISE.

Drugim filarem dla tej metody jest opisana przez Gordona Allporta „Hipoteza kontaktu”⁵. Autor zwrócił w niej uwagę, że kontakt interpersonalny między przedstawicielami różnych grup może przełamywać wzajemne stereotypy i uprzedzenia. Kontakt ten powinien być dobrowolny i jak najczęstszy. Bardzo ważne, by osoby spotykające się miały jednakowy status (pozycję w grupie) oraz by działały razem na rzecz osiągnięcia wspólnego celu. Kolejni badacze procesów grupowych podkreślają dodatkowo wagę przyjacielskiej i nieformalnej atmosfery oraz przestrzegania społecznych norm tolerancji i akceptacji⁶.

Wskazane przez Allporta i jego kontynuatorów sposoby organizacji przestrzeni edukacyjnej znalazły dokładne odzwierciedlenie w zasadach pracy według modelu WISE, o czym szczegółowo piszemy w kolejnej części.

W modelu edukacji WISE wykorzystujemy też odkryte i opisane na gruncie psychologii behawioralnej warunkowanie instrumentalne, które jest formą uczenia się. W tym przypadku nauka zachowania następuje poprzez odczuwanie jego konsekwencji.

B.F. Skinner – jeden z najbardziej znanych psychologów, który badał ten mechanizm uczenia się – wprowadził pojęcia wzmocnienia i kary. W naszym modelu, by wzmocnić efekt edukacyjny, korzystamy przede wszystkim ze wzmocnienia pozytywnego, tj. uczniowie i uczennice są nagradzani po zaprezentowaniu pożądanых postaw i zachowań.

5 G. Allport, *The nature of prejudice*, Reading, MA 1954.

6 Aronson, Elliot & Wilson, Timothy D. & Akert, Robin M. *Psychologia Społeczna. Serce i umysł*, Poznań, 1997 s. 581.

4 A. Maslow, *Motywacja i osobowość*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 2.

Zasady pracy według modelu WISE

- 1** Uczennice i uczniowie **pracują w zespołach**.
- 2** W zespołach **wykonują zadania** związane z tematem lekcji.
- 3** Za wykonanie zadań oraz za dobrą współpracę zespoły **zdobywają punkty**.
- 4** Osoba prowadząca, przydzielając punkty, **daje zespołom informację zwrotną**, dlaczego otrzymały taką, a nie inną liczbę punktów za współpracę w danym zadaniu.

Praca w grupach

Pracując według modelu WISE, należy podzielić dzieci na grupy, w których będą pracowały przez cały czas trwania zajęć. Optymalne jest stworzenie 4–5 zespołów w klasie. Najlepiej 4–6-osobowych.

UWAGA

Grupy powinny być jak najbardziej różnorodne. Ważne, by znalazły się nich dzieci o różnych talentach, wiedzy, umiejętnościach i zainteresowaniach. Niekorzystne jest celowe tworzenie zespołów z dzieci pochodzących tylko z jednej grupy kulturowej czy językowej.

Ważne, aby dzieci z doświadczeniem migracji były włączone do jak największej liczby zespołów. Zależy to oczywiście od wielkości klasy i liczby migranckich uczniów i uczennic. Jak podzielić uczennice i uczniów, żeby w każdej grupie był ktoś, kto mieszkał za granicą?

Otóż wcale nie musi być dziecka z doświadczeniem migracji w każdej grupie! Z punktu widzenia skuteczności modelu WISE bardzo dobre rezultaty można osiągnąć również w sytuacji, w której w kilku grupach są uczniowie i uczennice z doświadczeniem migracji, a w paru pozostałych pracują dzieci bez takiego doświadczenia.

Sytuacja, w której dziecko mieszkające wcześniej w innym kraju jest w każdej grupie, daje poczucie równości szans. Natomiast kiedy nie jest to możliwe, a jest ono potrzebne grupie do rozwiązania zadania – staje się kimś pożądanym. Zabiegając o nie, uczennice i uczniowie z danego zespołu wzmacniają swoje pozytywne nastawienie do dziecka z doświadczeniem migracji.

UWAGA

Nie należy tworzyć grup złożonych wyłącznie z dzieci, które się lubią. Warto łączyć w zespoły dzieci, które się za dobrze nie znają, a nawet te, które się nie za bardzo lubią. Tworząc z nich zespół, stwarzamy im okazję do przełamania wzajemnej niechęci i poszukania tego, co je łączy.

Zadania budujące współzależność

Zadania dla grup powinny być przygotowane tak, aby stawiać uczennice i uczniów w sytuacji współzależności, czyli by byli potrzebni sobie nawzajem do zrealizowania zadania. Dzieci bez doświadczenia migracyjnego zaczynają wówczas potrzebować pomocy migrantów i na odwrót. Bez współpracy z „innym” nie dadzą rady odpowiedzieć na pytania czy wykonać polecenia. To moment, w którym zaczynają wchodzić w interakcję między sobą, zaczynają współpracować.

Jak tworzyć sytuację współzależności w zadaniach?

Należy tak skonstruować zadanie, by do zrozumienia polecenia czy wykonania go potrzebna była specyficzna wiedza, którą posiada jedna lub nieliczne osoby w klasie.

Może to być np. polecenie zapisane częściowo w innym języku lub innym alfabetem.

Zespół ma np. przetłumaczyć określone zwroty na języki używane w krajach pochodzenia osób z klasy.

Możemy też poprosić grupę o nazwanie miejsc, rzeczy czy postaci przedstawionych na zdjęciach. Niektóre będą mogły zostać rozpoznane jedynie przez osoby wyrosłe w danej kulturze czy ją świetnie znające.

UWAGA

Należy mieć pewność, że przynajmniej jedna lub kilka osób w klasie będzie miało wiedzę i umiejętności wystarczające do wykonania danego zadania. Na przykład może odczytać polecenie w danym języku, czyli zna go w stopniu wystarczającym do czytania ze zrozumieniem.

Przed przygotowaniem zadań należy zebrać wiedzę o uczniach i uczennicach w klasie. W szczególności dowiedzieć się, czym dzieci się interesują, jakie języki znają (i w jakim stopniu), jaką mają wiedzę o swoim kraju pochodzenia (przede wszystkim o ważnych miejscach, bohaterach, strojach, potrawach narodowych i tradycjach).

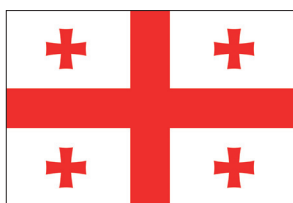
Znając lepiej dzieci w klasie będzie można tak przygotować zadania dla zespołów, by w jak największym stopniu włączać w pracę osoby słabiej zintegrowane, z niskim poczuciem własnej wartości, niedoceniające swojego potencjału i wiedzy.

WAŻNE

W trakcie wykonywania zadań zespoły nie mogą korzystać z wiedzy wyszukanej w internecie!

Przykład 1 | Część polecenia w języku obcym

Podajcie nazwy krajów pod ich flagami i napiszcie, ЧТО СИМБОЛИЗУЙГ ЦВЕТА НА флудze Polski?

..... /

..... /

Uczniowie niemówiący po rosyjsku i / lub nieznający cyrylicy z pewnością bez kłopotu odpowiedzieliby na to pytanie, gdyby tylko potrafili je odczytać. Uczniowie pochodzący na przykład z Ukrainy mogą znać cyrylicę. Będą potrafili odczytać tę część polecenia, która zapisana jest po rosyjsku. A zatem są od siebie zależne i tylko współpracując, mogą wykonać zadanie – osiągnąć sukces.

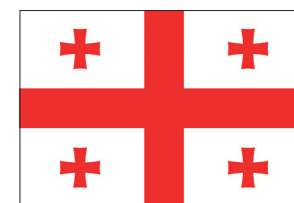
Osoba przygotowująca zadanie, w którym część polecenia jest zapisana w nieznanym jej języku, może korzystać z translatorów internetowych. Nawet jeśli tłumaczenie będzie zawierało błędy (tak jak w przykładzie powyżej), ćwiczenie spełni swoją funkcję. Błąd językowy może być nawet atutem i zwiększać walory edukacyjne danej aktywności. Jeśli dziecko posługujące się danym językiem dostrzeże błąd i podzieli się wiedzą, warto je za to docenić. Skomentować, że dorośli też nie wiedzą wszystkiego, że uczymy się przez całe życie itp. W ten sposób pokazujemy uczniom i uczennicom, że nie muszą być perfekcyjni, a błędy są rzeczą ludzką i wiele nas uczą.

UWAGA

W ramach jednego warsztatu (zregułytrwającego 90 min.) jest możliwość zrealizowania 3–4 zadań.

Przykład 2 | Część zadania wymaga wiedzy z innej kultury

Korzystając z ilustracji flag Polski, Ukrainy i Gruzji napiszcie, jakie kolory możemy odnaleźć w tych flagach. Odpowiedź zapiszcie w trzech językach – polskim, ukraińskim i gruzińskim.

Flaga Gruzji – kolory (nazwy zapisane w 3 językach):

..... /

..... /

..... /

Flaga Ukrainy – kolory (nazwy zapisane w 3 językach):

..... /

..... /

..... /

Flaga Polski – kolory (nazwy zapisane w 3 językach):

..... /

..... /

..... /

Tego typu zadania pomagają osiągnąć podobny cel w nieco inny sposób. Dzieci znające język polski wiedzą dokładnie, co mają zrobić, ale to uczniowie posługujący się gruzińskim i ukraińskim mają ważną część wiedzy i umiejętności potrzebnych do wykonania zadania. Znowu rodzi się więc w uczennicach i uczniach potrzeba współpracy.

Można w ten sposób przygotować i prowadzić zajęcia z każdego tematu, na każdym przedmiocie i na każdym poziomie nauczania. W dalszej części publikacji znajdują się scenariusze zajęć opracowane i przeprowadzone według modelu WISE w szkołach w całej Polsce. Są lekcje języka angielskiego, geografii, muzyki, języka polskiego i nauczania zintegrowanego. Często wykorzystanie metody WISE nie wymaga dużych nakładów dodatkowej pracy od nauczyciela czy nauczycielki, a po prostu innego skonstruowania zadania.

Punkty za pracę

Zespoły za współpracę oraz za realizację zadań otrzymują punkty przydzielane po każdym zadaniu.

NAZWA ZESPOŁU	Zadanie 1	Zadanie 4	Zadanie 3	Zadanie 4
Rakiety	4+1-1			
Bulteriery	3+1+1			
Neonówki	5+1+2			
Jets	4+1-1			
Suma punktów				

Ilustracja 5. Przykładowa tabela z punktacją

Punkty są przyznawane **w czterech (opcjonalnie pięciu) kategoriach**:

Punkty za wykonanie zadania – czyli poprawne udzielenie odpowiedzi czy wykonanie polecenia.

Liczba punktów zmienia się w każdym zadaniu. Osoba tworząca dane zadanie decyduje, ile punktów można w nim zdobyć.

Punkty za współpracę w grupie – czyli za to, czy uczniowie i uczennice w ramach pracy w grupie odnoszą się do siebie z szacunkiem, czy angażują wszystkich w pracę, czy sobie pomagają, czy potrafią zażegnawać konflikty itd.

To maksymalnie 2 punkty po każdym zadaniu.

2 punkty – gdy współpraca była bardzo dobra.

1 punkt – gdy było widać współpracę, ale była ona nierówna (czegoś w niej brakowało, np. ciągłego zaangażowania wszystkich członków zespołu w realizację zadania).

0 punktów – gdy współpraca była bardzo zła albo zespół w ogóle nie współdziałał.

Punkty za współpracę między grupami – czyli za to, że uczniowie i uczennice kibicują i dobrze życzą pozostałym zespołom, cieszą się, kiedy inni zdobywają punkty, nie przeszkadzają, gdy inne zespoły udzielają odpowiedzi etc.

2 punkty – gdy współpraca była bardzo dobra.

1 punkt – gdy było widać współpracę, ale była ona nierówna (czegoś w niej brakowało, np. zespół czasami przeszkadzał, gdy inne zespoły udzielały odpowiedzi).

0 punktów – gdy współpraca była bardzo zła albo zespół w ogóle nie współdziałał.

EKSTRA punkty za współpracę między grupami

Dzieci mogą zrealizować zadanie nawet w sytuacji, gdy wśród członków zespołu nie ma osoby posiadającej wiedzę potrzebną do jego wykonania. Jeśli osoba ekspercka z innego zespołu zgodzi się pomóc w realizacji zadania kolegom i koleżankom z innej grupy, może zyskać dodatkowe punkty za współpracę dla swojego zespołu. Wszyscy na tym zyskują: grupa, która uzyskała pomoc jest w stanie zrealizować zadanie, za co otrzymuje punkty merytoryczne, a grupa osoby pomagającej zyskuje punkty za współpracę.

Za współdziałanie międzygrupowe jest jeden ekstra punkt za pomoc dla każdego zespołu. Jeśli ekspert pomógł na przykład dwóm zespołom, zdobywa dla swojej grupy 2 punkty, jeśli pomógł jednemu – 1 punkt.

Punkty za współpracę z osobą prowadzącą (zasada wprowadzana opcjonalnie)

Punkty za współpracę z osobą prowadzącą warto wprowadzić, jeśli przypuszczamy, że pracując z grupą, możemy mieć problem ze skupieniem uwagi uczestniczek i uczestników zajęć na tym, co chcemy przekazać.

Wprowadzając punktację za tego rodzaju współdziałanie, warto doprecyzować, czym jest dobra współpraca z osobami prowadzącymi. Np. polega ona na tym, że osoby pracujące w poszczególnych zespołach dbają o dobrą komunikację z osobą prowadzącą – nie mówią równocześnie z nią, nie przerywają jej wypowiedzi, uważnie słuchają tego, co mówi, a jeśli mają pytania – nie wahają się ich zadać, a gdy coś jest niejasne w instrukcji zadania – zgłaszają potrzebę wyjaśnienia.

2 punkty – gdy współpraca była bardzo dobra.

1 punkt – gdy było widać współpracę, ale była ona nierówna (czegoś w niej brakowało, np. członkinie i członkowie zespołu często rozmawiali między sobą, gdy osoba prowadząca mówiła).

0 punktów – gdy współpraca była bardzo zła albo zespół w ogóle nie współdziałał.

Realizując zajęcia, w wyjątkowych sytuacjach, np. agresji osoby wobec innej, można zabierać zespołom punkty. Nie polecamy jednak sięgania do tego sposobu motywowania za często. Nie od dziś wiadomo, że nagradzanie przynosi lepsze efekty niż karanie

Informacja zwrotna dla zespołów

Niezwykle ważnym elementem pracy według modelu WISE jest podsumowanie i omówienie punktacji po każdym zadaniu.

Osoba prowadząca, podsumowując pracę zespołów w danym zadaniu i przydzielając punkty za wykonane zadanie oraz za współpracę, powinna zawsze udzielić zespołom informacji zwrotnej, tj. wyjaśnić, dlaczego przyznaje taką, a nie inną liczbę punktów. Szczególnie ważny jest komentarz do punktów za współpracę. Należy mówić o tym, co w zachowaniu uczniów i uczennic było dobre, czego ewentualnie zabrakło i o co warto jeszcze wzbogacić współpracę zespołu przy kolejnych zadaniach. Informacja zwrotna udzielana grupom jest bardzo ważna. Im bardziej rozbudowana i im bardziej precyzyjna, tym szybciej uczniowie i uczennice uczą się zasad dobrej współpracy, komunikacji i rozwiązywania konfliktów.

Zwykle po pierwszym zadaniu dzieci protestują, kiedy okazuje się, że zrealizowały zadanie i otrzymały za to na przykład maksymalną liczbę punktów, ale straciły punkty za współpracę w grupie lub między grupami. Jednak już w kolejnej rundzie uczennice i uczniowie orientują się, w jaki sposób korzystać z tych zasad, aby poprawić swój wynik.

Siła modelu działa poprzez uczenie nowych zachowań i nawyków w komunikacji i współpracy, a także dzięki dążeniu uczniów i uczennic do nagrody, czyli sukcesu na zajęciach.

UWAGA

Może się zdarzyć, że grupa, realizując dane zadanie, nie zapracowała na pełne 2 punkty za współpracę w zespole. Omawiając pracę i przydzielając punkty, warto zapytać członkinie i członków zespołu, ile sami by sobie przyznali punktów oraz dlaczego. Jeśli uczniowie ocenią swoją pracę i wskażą niedociągnięcia, warto to docenić. Uczniowie i uczennice w ten sposób uczą się na własnych błędach! Osoba prowadząca powinna to podkreślić, dodając, że każdy czasem się myli, ale ważne jest, by umieć zrozumieć, co się zrobiło nie tak i wyciągnąć z tego wnioski na przyszłość. Udzielając zespołowi informacji zwrotnej, należy też docenić umiejętność przyznania się do błędu.

Efektom takiej sytuacji powinna być decyzja osoby prowadzącej o przyznaniu maksymalnej liczby punktów za dane zadanie. Zespół mógł stracić punkty, ale to, że wykazał się umiejętnością analizy swojego postępowania i uczenia się na błędach, ratuje go przed ich utratą.

Kończymy i podsumowujemy zajęcia

Po zrealizowaniu wszystkich zadań zliczamy punkty i ogłaszamy, który zespół zebrał ich najwięcej.

Gratulujemy zwycięskiej drużynie, **ale jednocześnie podkreślamy**, że wszystkie zespoły można uznać za zwycięzców, nawet jeśli zdobyły nieco mniej punktów. Wykazały się wiedzą, umiejętnościami i zaangażowaniem w grę.

Podsumowując i omawiając punktację, warto zwrócić uwagę uczennic i uczniów na czynniki, które pomagały zdobywać punkty. Z reguły jest to dobra współpraca i umiejętność utrzymania zaangażowania w realizację zadań do końca zajęć.

Wszyscy uczniowie i uczennice dostają pod koniec zajęć plusy lub oceny (wszyscy w klasie takie same) za aktywność i zaangażowanie.

Dzięki pracy w tak przygotowanych warunkach edukacyjnych dzieci i młodzież doświadczają pozytywnych emocji w kontakcie międzykulturowym, które powoli wypierają wcześniejsze negatywne doświadczenia. Im częściej uczennice i uczniowie mają szansę pracować według modelu WISE, tym więcej okazji do wchodzenia w pozytywne relacje i, co bardzo ważne, do osiągnięcia sukcesu wypracowanego dzięki współpracy międzykulturowej.

Siła i skuteczność modelu WISE

Siła modelu WISE polega na tym, że jako osoby edukujące dzieci i młodzież nie mówimy im „bądźcie dla siebie tolerancyjni, szanujcie odmienność i korzystajcie z różnorodności”. Uczennice i uczniowie zapewne szybko by takie polecenia i rady zbojkotowali. Zamiast tego stwarzamy warunki i określamy zasady, dzięki którym rozbudzamy w nich prawdziwe potrzeby: współpracy, szacunku, korzystania z potencjału różnorodności.

Korzyści ze stosowania modelu WISE odczuwają wszyscy zaangażowani.

Rezultaty:

- Uczennicy i uczniowie zauważają, że więcej zyskują dzięki współpracy.
- Dzieciom zależy na obecności „innego” w grupie.
- Młodzi ludzie nawiązują więcej pozytywnych relacji.
- Poszczególne osoby w klasie czują się docenione, zauważone, mile widziane (szczególnie „inni”/z doświadczeniem migracji).
- Rośnie motywacja dzieci do nauki – następnym razem również chcą się wykazać.
- Osoby z klasy chętniej nawiązują relacje z kolegami i koleżankami.

Dodatkowe korzyści dla nauczycielek i nauczycieli:

- Poczucie kompetencji i skuteczności.
- Widoczne rezultaty ich pracy.
- Większa satysfakcja z pracy.
- Realizowanie treści z podstawy programowej i **jednocześnie** edukacja międzykulturowa.

Ważne wskazówki przy stosowaniu modelu WISE

➔ Praca z cudzoziemcami w szkole **powinna zawsze rozpoczynać się od wstępnej diagnozy psychologiczno-społecznej**. To bardzo ważne zadanie dla psychologa lub pedagoga szkolnego. Wstępna diagnoza pozwala poznać sytuację dziecka, jego historię migracyjną, czy uczyło się wcześniej w szkole, w jakich krajach i w jakich językach, jakie są jego kompetencje językowe, czy umie czytać i pisać w różnych językach czy tylko się w nich komunikuje, czy doświadczyło jakiś urazów fizycznych lub psychicznych, które mogą mieć wpływ na jego funkcjonowanie w szkole, czy rodzina dziecka jest z nim w kraju czy jest rozdzielona, czy planuje pozostać w Polsce czy szukać swojego miejsca gdzieś indziej. Warto dowiedzieć się, czym dziecko się interesuje, jakie są jego osiągnięcia. Te wszystkie informacje przydadzą się psychologom i pedagogom do tego, aby skutecznie wspierać dziecko w radzeniu sobie z trudnościami i wyzwaniem, jakie postawiła przed nim migracja. Nauczyciele zaś będą mogli dzięki takiej wiedzy lepiej przygotowywać prowadzone przez siebie lekcje, tak aby włączać dziecko w zadania, wykorzystywać jego wiedzę, umiejętności i w ten sposób zwiększać jego motywację do nauki.

➔ Zajęcia według modelu WISE można prowadzić **na lekcjach wychowawczych**, ale również **w ramach godzin przedmiotowych**, z powodzeniem realizując podczas zajęć treści z podstawy programowej danego przedmiotu. **To ważne, żeby nie były one jednorazowym działaniem** na godzinie wychowawczej, a sposobem pracy na wszystkich przedmiotach. Dzięki temu dzieci wyrobią sobie nawyk współpracy, będą dążyć do kontaktu międzykulturowego i czerpać z niego korzyści, chociażby w postaci dobrych ocen za pracę na lekcji.

➔ Czas trwania zajęć realizowanych po raz pierwszy według modelu WISE w danej klasie – to **minimum 2 godziny lekcyjne**. Uczennice i uczniowie potrzebują za pierwszym razem więcej czasu na przyswojenie zasad i rozpoczęcie efektywnej pracy. Kolejne zajęcia w danej klasie, zaznajomionej już z pracą według modelu WISE, mogą być realizowane zgodnie z planem lekcji.

➔ Pierwsze zajęcia według tego modelu będą wymagały **ściślej współpracy pomiędzy wychowawcą klasy, nauczycielem danego przedmiotu i psychologiem lub pedagogiem szkolnym**. Ważna będzie tu wymiana informacji na temat mocnych stron uczniów i uczennic z doświadczeniem migracji, ich kompetencji językowych, a także ich wiedzy o kulturze kraju pochodzenia. Wszystko to pozwoli nauczycielowi tak dobrać treści i w taki sposób przeformułować pytania, zadania i polecenia, żeby naprawdę stworzyć sytuację sukcesu i współzależności.

W dalszej części publikacji prezentujemy przykładowy scenariusz stworzony przez współautorkę modelu WISE – Zuzannę Rejmer.

Publikujemy też wybrany scenariusz zajęć przygotowany zgodnie z modelem WISE przez nauczycielkę języka angielskiego pracującą w polskiej szkole. Zapoznając się z tym scenariuszem, warto zwrócić uwagę, że często niewielka modyfikacja standardowego skryptu lekcji wykorzystywanego w jednokulturowej klasie wystarczy, aby praca nabrała integracyjnego charakteru.

Przykładowy scenariusz zajęć na lekcję wychowawczą w V klasie szkoły podstawowej, realizowany zgodnie z zasadami modelu edukacji międzykulturowej WISE

W różnorodności nasza siła

autorka: Zuzanna Rejmer

Fundacja Polskie Forum Migracyjne

Podstawowe informacje o grupie⁷

To klasa, w której uczy się 26 uczennic i uczniów. Wśród nich jest 6 dzieci z doświadczeniem migracji oraz jedno z rodziny wielokulturowej. Troje dzieci przybyło z Ukrainy, jeden chłopiec z Afganistanu, jedna dziewczynka z Indii, a ostatni z tej szóstki uczeń pochodzi z rodziny polskiej, ale urodził się i mieszkał do szóstego roku życia w Anglii.

Jeden z chłopców pochodzących z Ukrainy przyjechał z rodzicami do Polski 3 lata przed wybuchem wojny. Mówi bardzo dobrze po polsku, jest lubiany przez kolegów i koleżanki. Niechętnie dzieli się informacjami o swoim pochodzeniu. W szkole w ogóle nie posługuje się językiem, w którym na co dzień rozmawia z rodzicami (rosyjskim), choć zna go bardzo dobrze w mowie i piśmie. W języku ukraińskim mówi, choć nie zna go biegle. Miesza rosyjski z ukraińskim i nie jest tego do końca świadomy. Bardzo lubi grać w piłkę, uczyć się języków (jest bardzo dobry z polskiego) i matematyki.

Kolejny **chłopiec przyjechał z Ukrainy** do Polski już po wybuchu wojny. Jest raczej nieśmiały i zamknięty w sobie. Trzyma się na uboczu, jest małowówny. Słabo mówi po polsku. W trakcie lekcji jest jakby nieobecny. Dużo rysuje w zeszytach. Na przerwach czyta książki po ukraińsku. Jego mama mówi, że interesuje się samochodami oraz szerszej techniką. W Ukrainie bardzo lubił lekcje fizyki oraz matematyki. Tu jeszcze niewiele rozumie z tego, co jest omawiane na zajęciach.

W klasie jest też **ukraińska dziewczynka**, która również dołączyła do grupy niedawno – 4 miesiące temu. Przyjechała ze Lwowa. Szybko uczy się polskiego, jest nieśmiała i raczej trzyma się na uboczu, ale zaproszona do zabawy przez koleżanki z klasy nie wycofuje się, a stara się w niej uczestniczyć. W rodzinie komunikuje się po ukraińsku. Lubi śpiewać i tańczyć. Mama zgłaszała, że w Ukrainie córka wygrywała konkursy śpiewu. Bardzo ładnie maluje, co docenia nauczyciel plastyki.

Z kolei **chłopiec z Afganistanu** zaczął chodzić do tej klasy ok. 1,5 roku temu. Często opuszcza lekcje. Ciągłe mówi słabo po polsku. Kiedy osoby prowadzące zajęcia nie używają materiałów preparowanych⁸, czyli zadań i poleceń dostosowanych do jego poziomu znajomości języka polskiego, chłopiec jest jakby nieobecny na lekcji – często przysypia, patrzy przez okno albo wychodzi do toalety. Nieraz zdarzało mu się uciec z zajęć. W klasie nie ma przyjaciół. Raczej trzyma się na uboczu, a przerwy spędza z innymi dziećmi z Afganistanu. Zdarzało się, że chłopiec wdawał się w bójkę z kolegami z klasy oraz z innymi chłopcami. Dochodziło to aktów przemocy słownej i fizycznej. Na zajęciach, na których ma szansę pracować z materiałem

² To przykładowy scenariusz, więc informacje o grupie nie są prawdziwe. Przedstawiono tu możliwy skład klasy wielokulturowej oraz dynamikę jej funkcjonowania. W prawdziwej sytuacji osoba przygotowująca i prowadząca zajęcia powinna zgromadzić informacje o grupie i poszczególnych dzieciach w klasie. W tym celu prowadzi własne obserwacje (biorąc pod uwagę funkcjonowanie klasy oraz poszczególnych dzieci), rozmawia z dziećmi i ich rodzicami (tu chodzi w szczególności o dzieci, które mogą potrzebować wsparcia w zintegrowaniu się z klasą), a także zbiera informacje o dzieciach od pedagoga i /lub psychologa szkolnego oraz ich nauczycielek i nauczycieli.

preparowanym, jest zainteresowany i aktywny. W Afganistanie chodził do brytyjskiej szkoły – jest bardzo dobry z angielskiego i bez problemu można się z nim komunikować w tym języku. Na co dzień rozmawia w domu w języku dari⁹. Rodzice przekazali, że płynnie czyta i pisze w rodzimym języku. Lubi też zajęcia WF-u – świetnie biega. Jego tata twierdzi, że w ojczyźnie bardzo lubił uczyć się biologii i chemii. Cała rodzina widziała w nim przyszłego lekarza.

Dziewczynka, która przyjechała z Indii, zaczęła uczęszczać do klasy niecały miesiąc temu. Mówi po angielsku oraz w swoim lokalnym języku – tamilskim. Pochodzi z południowego stanu Indii – Tamil Nadu. Po polsku na razie rozumie podstawowe zwroty. W klasie budzi zainteresowanie, ale ze względu na barierę językową dzieci nie rozmawiają z nią zbyt wiele, nie podchodzą do niej na przerwach. Trzyma się więc na uboczu. Sprawia wrażenie nieśmiałej. Choć rodzice mówią, że w Indiach miała sporo koleżanek i buzia jej się nie zamykała. Zapytani o jej talenty mówią, że córka ładnie kaligrafuje oraz śpiewa.

Do tej klasy chodzi także **chłopiec, który jest polskiego pochodzenia i ma doświadczenie migracyjne**, – urodził się i do 6 roku życia mieszkał w Anglii. Jest bardzo lubiany przez dzieci. Chętnie chodzi do szkoły. Nie ma problemów z nauką, ale też nie jest prymusem. Najbardziej lubi lekcje angielskiego (który zna bardzo dobrze) oraz WF – świetnie gra w piłkę nożną. Dodatkowo chodzi na zajęcia karate – zdobył nawet kilka medali na zawodach.

W klasie jest również **dziewczynka, która ma mamę Włoszkę i tatę Polaka**. Urodziła się w Polsce. Na co dzień z tatą rozmawia po włosku. Często jeździ do Włoch na wakacje, gdzie m.in. odwiedza swoich dziadków. Lubi chodzić do szkoły, bo – jak mówi – może spotykać się tu z przyjaciółkami. Nie ma szczególnej pasji do konkretnych zajęć, natomiast nauczycielka języka polskiego podkreśla, że dziewczynka pisze ładne wypracowania.

Do klasy chodzą też **dzieci ze specjalnymi potrzebami – dziewczynka i chłopiec z zespołem Aspergera oraz chłopiec z ADHD**. Jeden z polskich uczniów, który nie ma doświadczenia migracyjnego, często popada w konflikty z rówieśnikami. Zdarza się, że obraża innych. Czasami prowokuje do bójki i konfrontacji fizycznej. Nie jest lubiany, ma też słabe wyniki w nauce. Często wagaruje. Z informacji zebranych od pedagoga szkolnego wiadomo, że **dziecko ma trudną sytuację rodzinną** – mama dużo pracuje, a ojciec niedawno wyprowadził się z domu. Chłopiec ma dwie siostry.

Dzieci w klasie nie współpracują, funkcjonują w grupkach towarzyskich. Część trzyma się na uboczu. W grupie pojawiają się konflikty, które w większości wynikają z chęci popisania się umiejętnościami i wiedzą. Powodem zatargów są też różne, czasami sprzeczne, oczekiwania i potrzeby uczniów i uczennic. Zdarzają się także konflikty na tle kulturowym.

8 Dostosowanym do jego poziomu znajomości języka polskiego.

9 Za Wikipedią: „Język z grupy irańskiej języków indoeuropejskich. Zazwyczaj nazwa ta uważana jest za termin polityczny, określający różne dialekty języka perskiego. Obok paszto jest jednym z dwóch języków urzędowych Afganistanu”. Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C4%99zyk_dari [dostęp: 19.07.2023].

Liczebność grupy:

W zajęciach bierze udział **26** uczniów i uczennic.

Cele ogólne:

- wzmocnienie w uczniach i uczennicach umiejętności współpracy w zespole, komunikacji oraz konstruktywnego radzenia sobie z konfliktami i nieporozumieniami;
- wzmocnienie w uczniach i uczennicach pozytywnych postaw – szacunku, życzliwości, akceptacji dla odmienności i jej docenianie w klasie;
- poprawa integracji zespołu klasowego.

Cele szczegółowe¹⁰:

- osoby uczestniczące w zajęciach potrafią określić zasady efektywnej współpracy w zespole;
- uczennice i uczniowie potrafią wskazać, co decyduje o osiągnięciu celu przez drużynę;
- dzieci wyrabiają sobie poczucie odpowiedzialności za siebie i innych;
- uczennice i uczniowie wiedzą, jakie działania i postawy przyczyniają się do rozwiązywania konfliktów,
- dzieci widzą wartość we współpracy w grupie i mają świadomość konieczności doskonalenia tej umiejętności.

Rezultaty uzyskane dzięki uczestnictwu dzieci w tych zajęciach:

- uczennice i uczniowie zauważają, że więcej zyskują dzięki współpracy;
- dzieciom zaczyna zależeć na obecności „innego” w grupie;
- młodzi ludzie nawiązują więcej pozytywnych relacji;
- poszczególne osoby w klasie czują się docenione, zauważone, mile widziane (szczególnie „inni”/z doświadczeniem migracji);
- Dzieci chciałyby następnym razem również się wykazać i w efekcie rośnie ich motywacja do nauki.

Metody pracy:

burza mózgów, dyskusja, ćwiczenie w podgrupach, rozsypanka.

Czas trwania:

2 godziny lekcyjne (w trakcie zajęć przewidziana jest przerwa)

10 Jeśli tworzymy scenariusz zajęć na lekcję przedmiotową, to w tym miejscu należy wypisać cele dydaktyczne zgodne z podstawą programową, jakie będą na niej realizowane.

SCENARIUSZ

Wprowadzenie | 10 min

Materiały i pomoce dydaktyczne

Tablica szkolna, kreda / markery

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozpocznij zajęcia od przywitania uczniów i uczennic.
- 2 Poinformuj, że za chwilę zaprosisz ich do gry, której celem będzie m.in. ćwiczenie umiejętności współpracy w zespole oraz wzajemne lepsze poznanie osób w klasie.
- 3 Przedstaw zasady pracy na zajęciach. Mówiąc o nich, zapisz na tablicy najważniejsze informacje dotyczące zasad punktacji. Powiedz:

Będziecie pracować w czterech grupach, w których będziecie wykonywać zadania.

” Za ich zrobienie oraz za dobrą współpracę drużyny będą zdobywać punkty. Oto jak w szczegółach wyglądają zasady przydzielania punktów:

Przydzielamy **maksymalnie 2 punkty** po każdym zadaniu.

Punkty można otrzymać **w pięciu kategoriach**:

➔ **Punkty za wykonanie zadania** – czyli poprawne udzielenie odpowiedzi czy wykonanie polecenia. Liczba przydzielanych punktów zmienia się w każdym zadaniu.

➔ **Punkty za współpracę w grupie** – czyli za to, czy w swojej grupie odnosicie się do siebie z szacunkiem, czy wszyscy są zaangażowani w pracę, czy sobie pomagacie, czy potraficie sobie radzić z nieporozumieniami itd.

➔ **Punkty za współpracę między grupami** – czyli za to, że po cichu kibicujecie i życzyście dobrze pozostałym drużynom, tj. cieszycie się, kiedy inni zdobywają punkty, nie przeszkadzacie, gdy inne grupy udzielają odpowiedzi etc.

➔ EKSTRA punkty za współpracę między grupami

Może się zdarzyć, że w waszej grupie nie ma osoby, która ma wystarczającą wiedzę, by wykonać dane zadanie. Jednocześnie taka osoba może być w innym zespole.

Jeśli osoba ekspercka zgodzi się pomóc w realizacji zadania kolegom i koleżankom z innej grupy, może zyskać dla swojego zespołu dodatkowe punkty za współpracę. Wszyscy na tym wygrywają: grupa, która otrzymała pomoc, jest w stanie zrealizować zadanie, za co otrzymuje punkty merytoryczne, a grupa, z której jest osoba pomagająca, zyskuje punkty za współpracę.

UWAGA

Nie pomagamy na siłę. Zespół, których chce wystać osobę ekspercką do pomocy, musi upewnić się, że dany zespół chce ją przyjąć.

➔ Punkty za współpracę z osobą prowadzącą

Czym jest dobra współpraca z osobami prowadzącymi?

Polega ona na tym, że osoby pracujące w poszczególnych zespołach nie mówią równocześnie z osobą prowadzącą. Uczestniczki i uczestnicy zajęć dbają także o dobrą komunikację z osobą prowadzącą, tj. nie przerywają jej wypowiedzi, uważnie słuchają tego, co mówi, a jeśli mają jakieś pytania, to nie wahają się ich zadać. Na przykład, gdy coś jest niejasne w instrukcji, zadają pytania i zgłaszają potrzebę wyjaśnienia.

UWAGA

Może się zdarzyć, że w przypadku rażącego naruszenia zasad dobrej współpracy, zespół będzie miał zabrane punkty.

Skala:

2 punkty – gdy współpraca była bardzo dobra.

1 punkt – gdy było widać współpracę, ale była ona nierówna (czegoś w niej brakowało, np. stałego zaangażowania wszystkich członków i członkiń zespołu w realizację zadania, zespół czasami przeszkadzał, gdy inne zespoły udzielały odpowiedzi lub członkinie i członkowie zespołu często przeszkadzali, rozmawiając ze sobą w czasie, gdy osoba prowadząca mówiła).

0 punktów – gdy współpraca była bardzo zła albo zespół w ogóle nie współpracował.

ekstra punkty – za współpracę między grupami przydzielamy jeden ekstra punkt za pomoc jednemu zespołowi. Jeśli ekspert pomógł na przykład dwóm zespołom – zdobywa dla swojej grupy 2 punkty.

Zadania nie są na czas, tj. nie przydzielamy punktów za szybkość ich wykonania.

4 Przejdź do podziału dzieci w klasie na grupy.

5 Niech dzieci z danej grupy usiądą razem w kole wokół ławki. Postaraj się, żeby poszczególne zespoły było od siebie oddalone.

6 Poinformuj dzieci, że nie powinny mieć przy sobie na stolikach żadnych materiałów i że, pracując w grupach, nie mogą korzystać z informacji wyszukanych w internecie. Telefony powinny mieć wyłączone i schowane.

7 Zaprosz członkinie i członków zespołów do pierwszego zadania.

Komentarz i wskazówki metodyczne

Kiedy mówi się o podziale na grupy, dzieci od razu spontanicznie same zaczynają ustalać, kto z kim będzie. Zatrzymaj ten proces. Poinformuj klasę, że dobór do grup będzie losowy i że to ty jako osoba prowadząca dokonasz podziału.

Podkreśl, że po uformowaniu się zespołów może się jeszcze nieco zmienić ich skład. Chodzi o to, by drużyny były jak najbardziej różnorodne. Wy tłumacz dzieciom, że im więcej w danym zespole osób o różnorodnych talentach i wiedzy, tym większa szansa grupy na zdobycie punktów.

Zadanie 1 | Każdy z osobna, wszyscy razem | 15 min**Materiały i pomoce dydaktyczne**

- karta praca z załącznika nr 1 x liczba grup
- jeden długopis na grupę
- tablica szkolna, kreda / markery

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozdaj grupom karty pracy (załącznik do zadania nr 1) – jedna karta pracy na grupę.
- 2 Poinformuj dzieci, że w tym zadaniu mogą zdobyć punkty za współpracę (w zespole, między grupami oraz z prowadzącymi), ale nie zdobywają punktów za wykonanie zadania.
- 3 Powiedz, że na wykonanie zadania będzie ok. 5 min, choć nie jest na czas.
- 4 Zaprosz dzieci do pracy – niech przeczytają polecenie zapisane na karcie pracy (zal 1) i przystąpią do jego wykonania.
- 5 Jeśli po 5 minutach dzieci nie skończyły zadania, dodaj im jeszcze 1-2 minuty.
- 6 Zbierz od zespołów wypełnione karty pracy.
- 7 Przystąp do omówienia zadania. Poproś wybrany zespół, by jedna, wskazana przez ciebie, osoba z grupy podzieliła się wybraną informacją o zespole z karty pracy. Pytaj o informacje tylko z jednej kategorii, zawarte w tabelce w załączniku nr 1, np. jakie potrawy lubicie albo ile wszyscy razem macie wzrostu.
- 8 Gdy zespół udzieli odpowiedzi, przydziel punkty za współpracę (w 3 kategoriach) oraz udziel informacji zwrotnej, dlaczego przydzielasz taką liczbę punktów.
- 9 Zapisz na tablicy nazwę zespołu (wpisaną w tabelce z zadania nr 1). Pod nazwą zapisz liczbę punktów zdobytych w tej aktywności.
- 10 Zapraszaj kolejne zespoły do udzielania odpowiedzi i powtórz z nimi czynności opisane w punktach 6–8.

Komentarz i wskazówki metodyczne

Powiedz, że jeśli dzieci nie do końca rozumieją polecenie, to chętnie podejdziesz i doprecyzujesz na czy polega zadanie.

Pamiętaj, że to właśnie udzielanie informacji zwrotnych zespołowi ma największy efekt edukacyjny. Nie wolno z niego rezygnować, a wręcz należy tę część jak najbardziej rozbudować.

Zadanie 2 | Co to za potrawy? | 20 min**Materiały i pomoce dydaktyczne**

- karta praca z załącznika nr 2 x liczba grup
- jeden długopis na grupę
- tablica szkolna, kreda / markery

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozdaj grupom karty pracy (załącznik do zadania nr 2) – jedna karta pracy na grupę.
- 2 Poinformuj dzieci, że w tym zadaniu mogą zdobyć punkty za współpracę (w zespole, między zespołami oraz z prowadzącymi) oraz za wykonanie zadania.

Punktacja za zadanie:

Za każdą dobrą odpowiedź dostajecie 1 punkt. W sumie w tym zadaniu można zdobyć 8 punktów za wykonanie zadań + 6 punktów za współpracę (w zespole, między zespołami oraz z osobami prowadzącymi). Do zdobycia są też punkty za współpracę między zespołami.

- 3 Powiedz, że na wykonanie zadania będzie ok. 10 min, choć nie jest na czas.
- 4 Zaprosz dzieci do pracy – niech przeczytają polecenie zapisane na karcie pracy (zal 2) i przystąpią do jego wykonania.
- 5 Jeśli po upływie 10 min dzieci nie wykonały zadania, dodaj im jeszcze 1–2 minuty.
- 6 Gdy zespoły skończą, poproś, by jedna osoba z grupy podpisała kartę pracy nazwą zespołu.
- 7 Zbierz od zespołów wypełnione karty pracy.
- 8 Sprawdź odpowiedzi zapisane przez zespoły i zapisz na kartach pracy liczbę punktów zdobytych przez dany zespół.
- 9 Omów zadanie. Powiedz, z jakich krajów pochodzą te dania. Zapytaj, czy dzieci znają smak wszystkich tych potraw. Jeśli nie, zachęć je do spróbowania.
- 10 Przydziel punkty za współpracę (w 3 kategoriach) oraz udziel informacji zwrotnej na temat przyznanej punktacji.
- 11 Zdobyte punkty zapisz w tabelce na tablicy.

Komentarz i wskazówki metodyczne

Powiedz, że jeśli dzieci nie do końca rozumieją polecenie, to chętnie podejdziesz i doprecyzujesz na czy polega zadanie.

W tym zadaniu bardzo ważne będą punkty za ekstra współpracę między zespołami. Dając informację zwrotną, mocno docień zespoły, które podzieliły się „swoimi” osobami eksperckimi z innymi grupami. Docień także samych ekspertów i ekspertki, dzięki którym możliwe było odczytanie i zrozumienie polecenia do zadania.

Zadanie 3 | Czy to polskie słowa? | 15 min**Materiały i pomoce dydaktyczne**

- zestaw karteczek z nazwami języków i polskimi słowami (z załącznika nr 3) x liczba grup
- jeden długopis na grupę
- tablica szkolna, kreda / markery

Przebieg krok po kroku

- 1 Wprowadź dzieci w temat zadania. Zwróć uwagę na fakt, że nie tylko ludzie i zwierzęta podróżują. Słowa również. A te, które przenoszą się z jednego terytorium na inne, potrafią tak się zadomowić w nowym miejscu, że ludzie używający go często nie wiedzą, że pochodzi z innego języka.
- 2 Poinformuj dzieci, że w tym zadaniu dostaną 7 kartek z nazwami języków i kolejne 7 z różnymi polskimi słowami. Zadaniem zespołów będzie wskazanie, z jakiego języka pochodzi dane słowo (ułożenie karteczki ze słowem obok karteczki z danym językiem).
- 3 Przekaż, że za każde dobre dopasowanie języka do słowa zespół otrzymuje 1 punkt. W sumie jest do zdobycia 7 punktów za wykonanie zadania oraz dodatkowe punkty za współpracę.
- 4 Powiedz, że na wykonanie zadania będzie ok. 5 min, choć nie jest na czas.
- 5 Daj grupom materiały do pracy – zestawy pociętych kartek z nazwami języków i słowami. Powiedz, że mogą rozpocząć realizację zadania.
- 6 Jeśli po 5 minutach dzieci nie wykonały zadania, dodaj im jeszcze 1–2 minuty na pracę.
- 7 Poproś, by członkowie zespołów dali ci znać (np. przez podniesienie ręki do góry), że już skończyli.
- 8 Kiedy grupa zgłosi, że ma gotowe odpowiedzi, podejź do jej stolika i sprawdź ich poprawność. Zapisz, ile punktów zebrał zespół.
- 9 Procedurę z punktu 7 powtórz z pozostałymi grupami.
- 10 Przystąp do omówienia zadania. Powiedz, z jakich języków pochodzą dane słowa.
- 11 Przydziel punkty za współpracę (w 3 kategoriach) oraz udziel informacji zwrotnej, skąd wynikła taka punktacja.
- 12 Punkty poszczególnych zespołów zapisz w tabelce na tablicy.

Komentarz i wskazówki metodyczne

Nazwy języków są zapisane różnymi alfabetami i w różnych tłumaczeniach. To uczestnicy i uczestniczki zajęć samodzielnie mają ustalić, co jest napisane na karteczkach. Osoba prowadząca zachęca do skorzystania z wiedzy ekspertów i ekspertek.

Omawiając zadanie, możesz poprosić dzieci mówiące po ukraińsku, włosku, w dari (afgańska wersja perskiego), by powiedziały jak dane słowa się wymawia.

Zadanie 4 | Mini słownik klasowy | 20 min**Materiały i pomoce dydaktyczne**

- karta praca z załącznika nr 4 x liczba grup
- jeden długopis na grupę
- tablica szkolna, kreda / markery

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozdaj grupom karty pracy (załącznik do zadania nr 4) – jedną na grupę.
- 2 Poinformuj, że za wykonanie zadania zespoły mogą zdobyć 12 punktów (jeden punkt za każdy zwrot/słowo przetłumaczone na inny język).
- 3 Powiedz, że na wykonanie zadania mają ok. 10 min, choć nie jest na czas.
- 4 Zaproś dzieci do pracy – niech przeczytają polecenie zapisane na karcie pracy (zał. 4) i przystąpią do jego wykonania.
- 5 Jeśli po 10 minutach dzieci nie skończyły ćwiczenia, daj im jeszcze 1–2 minuty.
- 6 Poproś, by członkowie zespołów dali ci znać (np. przez podniesienie ręki do góry), że już zakończyli pracę.
- 7 Kiedy wszystkie grupy skończą, omów zadanie. Zaproś wybrany zespół. Poproś, by jedna, wskazana przez ciebie osoba z grupy powiedziała, jak się mówi np. w języku tamilskim – „dzień dobry”.
- 8 Gdy członek/członkini zespołu przeczyta wybrane tłumaczenie z wykonanego przez grupę słownika, przydziel punkty za wykonanie zadania.
- 9 Przydziel zespołowi punkty za współpracę (w 3 kategoriach) oraz udziel informacji zwrotnej, dlaczego przydzielasz taką liczbę punktów.
- 10 Przydzielane punkty zapisz w tabelce na tablicy.
- 11 Zapraszaj kolejne zespoły do udzielania odpowiedzi i powtórz z nimi czynności opisane w punktach 14–17.

Komentarz i wskazówki metodyczne

Dzieci mogą nie wiedzieć, co to jest zapis fonetyczny. Wy tłumacz im to. Podkreśl, że zapisują słowa tak, jak słyszą. Piszą w alfabecie łacińskim, czyli tym dobrze im znanym z języka polskiego.

Jeśli przy omówieniu dzieci mają trudności z podaniem tłumaczenia, zachęć inne osoby z grupy, by pomogły (podpowiedziały) osobie udzielającej odpowiedzi. Poinformuj, że pomagając, wykazują się dobrą współpracą w grupie i w ten sposób zdobywają punkt za współpracę.

Do tego zadania nie potrzeba klucza z odpowiedziami. Podsumowując zadanie osoba prowadząca nie musi podawać tłumaczenia na poszczególne języki. Należy wyeksponować dzieci jako ekspertów.

Zadanie 5 | Czego się nauczyliśmy | 8 min**Przebieg krok po kroku**

- 1 Poinformuj, że w tym zadaniu dzieci nie dostaną materiałów do pracy. Mają zastanowić się wspólnie, czego nauczyły się w tej grze (o sobie samych, o współpracy w zespole, o świecie, o językach).
- 2 Daj grupom ok. minuty na naradę.
- 3 Po kolei zapraszaj zespoły do udzielenia odpowiedzi. Za każdym razem proś jedną osobę, by powiedziała o dwóch rzeczach, których członkowie i członkinie grupy nauczyli/nauczyły się dzięki udziałowi w zajęciach.
- 4 Za wykonane zadanie przydziel każdemu zespołowi po jednym punkcie.

Komentarz i wskazówki metodyczne

W tym zadaniu nie przydzielaj już punktów za współpracę. Zadanie jest krótkie i właściwie stanowi wstęp do podsumowania całych zajęć.

Podsumowanie i zakończenie | 2 min**Przebieg krok po kroku**

- 1 Zsumuj liczbę punktów zdobytych przez poszczególne zespoły.
- 2 Zaprezentuj wyniki klasie.
- 3 Odnies się do gry i do tego, jak dzieci pracowały podczas zajęć. Podkreśl, że mimo iż jeden zespół zdobył najwięcej punktów, tak naprawdę cała klasa zwyciężyła. Podkreśl, że wszystkie osoby w klasie były bardzo zaangażowane, podejmowały stawiane przed nimi wyzwania, a przede wszystkim wspierały siebie nawzajem i korzystały z talentów i wiedzy wszystkich członków i członkiń zespołu.
- 4 Zainicjuj brawa i zaproś dzieci, by do ciebie dołączyły.
- 5 Powiedz głośno: **gratuluje wam wszystkim!**
- 6 Oficjalnie zakończ grę i zaproś dzieci na przerwę.

Zadanie 1 | Każdy z osobna, wszyscy razem

Każdy z osobna

Jak masz na imię?	Ile masz lat?

Wszyscy razem

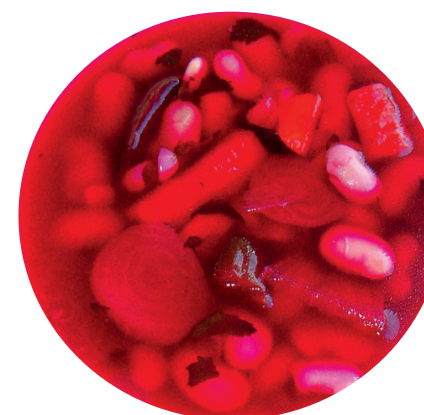
Ile macie wzrostu wszyscy razem?
Ile znacie języków wszyscy razem? (napiszcie jakie)
Jakie są wasze ulubione potrawy?
Jak się nazywa wasz zespół?

Zadanie 2 | Co to za ىنادج ? Из каких стран?

.....

.....

.....

.....

Informacje dla edukatorki/edukatora do zadania nr 2

Polecenie w tłumaczeniu na polski: Co to za potrawy/jedzenie? Z jakich krajów?

Określenie „potrawy/jedzenie” zapisane jest w języku dari (tłumaczenie przy pomocy translatora Google przez osobę, która przygotowała to zadanie). Powinien móc je odczytać chłopiec z Afganistanu.

Zdanie „Z jakich krajów?” zapisane jest w języku rosyjskim. Na pewno odczyta je chłopiec z Ukrainy, który używa tego języka do komunikacji z rodziną.

Na zdjęciach są następujące potrawy:

Pizza – danie pochodzenia włoskiego

Żurek – danie pochodzenia polskiego

Barszcz ukraiński – danie pochodzenia ukraińskiego

Kabuli palaw [kobeli palał] – danie z ryżu długoziarnistego, smażone z mięsem (zazwyczaj baraniną) i warzywami (marchewką i rodzynkami) oraz migdałami. Pochodzi z Afganistanu.

Zadanie 3 | Czy to polskie słowa?

hałas		українська мова
jaśmin		perski
czereśnia		ukraiński
magia	✂	perski
parking		английский
fontanna		італійська мова
pomidor		włoski

Informacje dla edukatorki/edukatora do zadania nr 3

W tabelce znajdują się nazwy języków zapisane: po ukraińsku: українська мова – język ukraiński, Італійська мова – język włoski; po rosyjsku: Английский – angielski.

W zadaniu znajdują się wyrazy pochodzące z języka perskiego. Jest to język bardzo podobny do języka dari używanego w Afganistanie.

Hałas – pochodzi z języka ukraińskiego
 Jaśmin – pochodzi z języka perskiego
 Czereśnia – pochodzi z języka ukraińskiego
 Magia – pochodzi z języka perskiego
 Parking – pochodzi z języka angielskiego
 Fontanna – pochodzi z języka włoskiego
 Pomidor – pochodzi z języka włoskiego

Zadanie 4 | Minisłownik klasowy

Jak to powiedzieć? Przetłumaczcie polskie zwroty na inne języki. Tłumaczenie wpiszcie poniżej (zapis fonetyczny).

Dzień dobry	angielski:
	tamiński:
Do widzenia	angielski:
	włoski:
Przepraszam	angielski:
	tamiński:
Ile masz lat?	angielski:
	dari:
Jak masz na imię?	angielski:
	dari:
Dziękuję	angielski:
	ukraiński:

Przykładowy scenariusz stworzony
przez nauczycielkę pracującą
w polskiej szkole¹¹

A global village

przedmiot: język angielski

autorka: Elżbieta Sroka

pomoc w realizacji zajęć w klasie: p. Teresa Madaj
(nauczycielka języka angielskiego)

Podstawowe informacje o grupie

Grupa (połowa klasy szóstej), w której jest chłopiec z Czeczenii, na lekcji języka angielskiego. W klasie nie ma konfliktów, ale nie korzysta ona z potencjału różnorodności kulturowej.

Cele ogólne zajęć

Celem zajęć jest stworzenie uczniom i uczennicom przestrzeni do lepszego poznania siebie oraz do integracji międzykulturowej.

- Stworzenie sytuacji sukcesu dla wszystkich uczniów i uczennic, a w szczególności dla dzieci z doświadczeniem migracji.
- Zwrócenie uwagi na to, jak różnorodność kulturowa w szkole i w klasie może pomóc wszystkim w nauce.
- Zachęcenie do współdziałania i wspierania się podczas pracy na lekcjach.
- Zachęcenie do współpracy w grupach i między grupami.

Cele dydaktyczne zgodne z podstawą programową

- rozumienie instrukcji ustnych i pisemnych,
- powtórzenie podstawowych informacji o Wielkiej Brytanii,
- poznanie podstawowych informacji o kraju jednego z uczniów (Czeczenia),
- wprowadzenie słów czeczeńskich – tłumaczenie z języka polskiego i angielskiego.

Rezultaty uzyskane dzięki uczestnictwu dzieci w tych zajęciach

- uczniowie i uczennice nabyli podstawową wiedzę o kraju swego kolegi i przypomnieli sobie informacje o Wielkiej Brytanii,
- uczniowie i uczennice zauważyli/zauważyły, że zyskują dzięki współpracy, a jeszcze więcej dzięki koledze z innego kraju, przy tym lepiej rozumiejąc stojące przed nim wyzwania.

Metody pracy

quiz, rozmowa, rebus, uzupełnianie luk, prezentacja zdjęć, wykreślanka.

Czas trwania

2 godziny lekcyjne.

² Scenariusz zamieszczony w publikacji zostały stworzony w ramach projektu „Szkoła integracji międzykulturowej” w 2014 r. Przeprowadzono wówczas cykl dziewięciu dwudniowych warsztatów, w których wzięło udział łącznie 89 osób. Zajęcia były poświęcone budowaniu atmosfery sprzyjającej integracji w międzykulturowej klasie. Uczestnicy szkoleń mieli następnie za zadanie przygotowanie scenariuszy zajęć lekcyjnych z wykorzystaniem modelu WISE oraz przeprowadzenie zajęć w swoich szkołach zgodnie z poznanyimi zasadami. W tej publikacji prezentujemy jeden wybrany scenariusz z tamtego zestawu.

SCENARIUSZ

Wprowadzenie | 25 min

Materiały i pomoce dydaktyczne

– prezentacja – zdjęcia przygotowane we współpracy z chłopcem z Czeczenii.

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozpocznij zajęcia od czynności organizacyjnych – sprawdzenia obecności, zapisania tematu, określenia celów lekcji oraz przedstawienia zasad obowiązujących podczas zajęć.
- 2 Następnie wprowadź temat. Zapytaj uczniów i uczennice, czy znają kraj, z którego pochodzi jeden z uczniów (Czeczenia) i czy wiedzą coś na jego temat (swobodne wypowiedzi uczniów).
- 3 W kolejnej części Shamad robi krótką prezentację swojego kraju, z pokazem zdjęć.
- 4 Przedstaw uczniom i uczennicom zasady obowiązujące podczas zajęć:
 - praca w grupach
 - oceniane jest wykonanie zadania,
 - współpraca w grupie oraz współpraca między grupami.

Komentarz i wskazówki metodyczne

Zdjęcia można pokazywać w wersji papierowej lub w formie slajdów na tablicy multimedialnej (my mieliśmy pokaz slajdów z komentarzami Shamada, chłopca pochodzącego z Czeczenii).

Zadanie 1 | Quiz – kraje anglojęzyczne i Czeczenia | 20 min

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozdaj grupom karty pracy z zadaniami A i B.
- 2 Dzieci najpierw wykonają zadania z karty pracy A. Jeśli potrzebują, to proszą o pomoc czeczeńskiego kolegę.
- 3 Następnie z pomocą Shamada dzieci mają uzupełnić w podpisach brakujące nazwy zwierząt oraz rozwiązać rebusy (karta pracy B).
- 4 Sprawdź poprawność wykonania zadania – po kolei pytasz przedstawicieli grup o prawidłowe odpowiedzi, a reszta kontroluje poprawność na swoich kartach pracy.
- 5 Przyznaj punkty za pracę.

Zadanie 2 | Przysłowia czeczeńskie | 15 min

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozdaj grupom kartę pracy C.
- 2 W podanych przysłowiach mają zastąpić wyrazy czeczeńskie – polskimi. Następnie porównują prawidłowość odpowiedzi z oryginalnym tekstem odczytanym przez Shamada. Uczniowie i uczennice w zespołach tłumaczą czeczeńskie wyrazy na język angielski.
- 3 Przyznaj punkty za wykonanie zadania.

Zadanie 3 | Robimy słownik | 15 min

Przebieg krok po kroku

- 1 Rozdaj grupom kartę pracy D. Mają uzupełnić luki poznanymi wyrazami w trzech językach.
- 2 Przyznaj punkty za wykonanie zadania oraz podsumuj wyniki poszczególnych grup.

Zakończenie | 15 min

- 1 Przypomnij uczniom i uczennicom, czym zajmowaliście się podczas dzisiejszych zajęć:
 - przypomnieliśmy sobie podstawowe wiadomości o Wielkiej Brytanii,
 - poznaliśmy kraj naszego kolegi – Czeczenie,
 - nauczyliśmy się kilkunastu czeczeńskich słów.
- 2 Zaprosz uczniów do rundki podsumowującej: Niech każdy/każda po kolei powie, co ich najbardziej zainteresowało w dzisiejszych zajęciach, co było zaskoczeniem, o czym będą chcieli opowiedzieć rodzicom lub znajomym, czego się dziś dowiedzieli o sobie i innych.

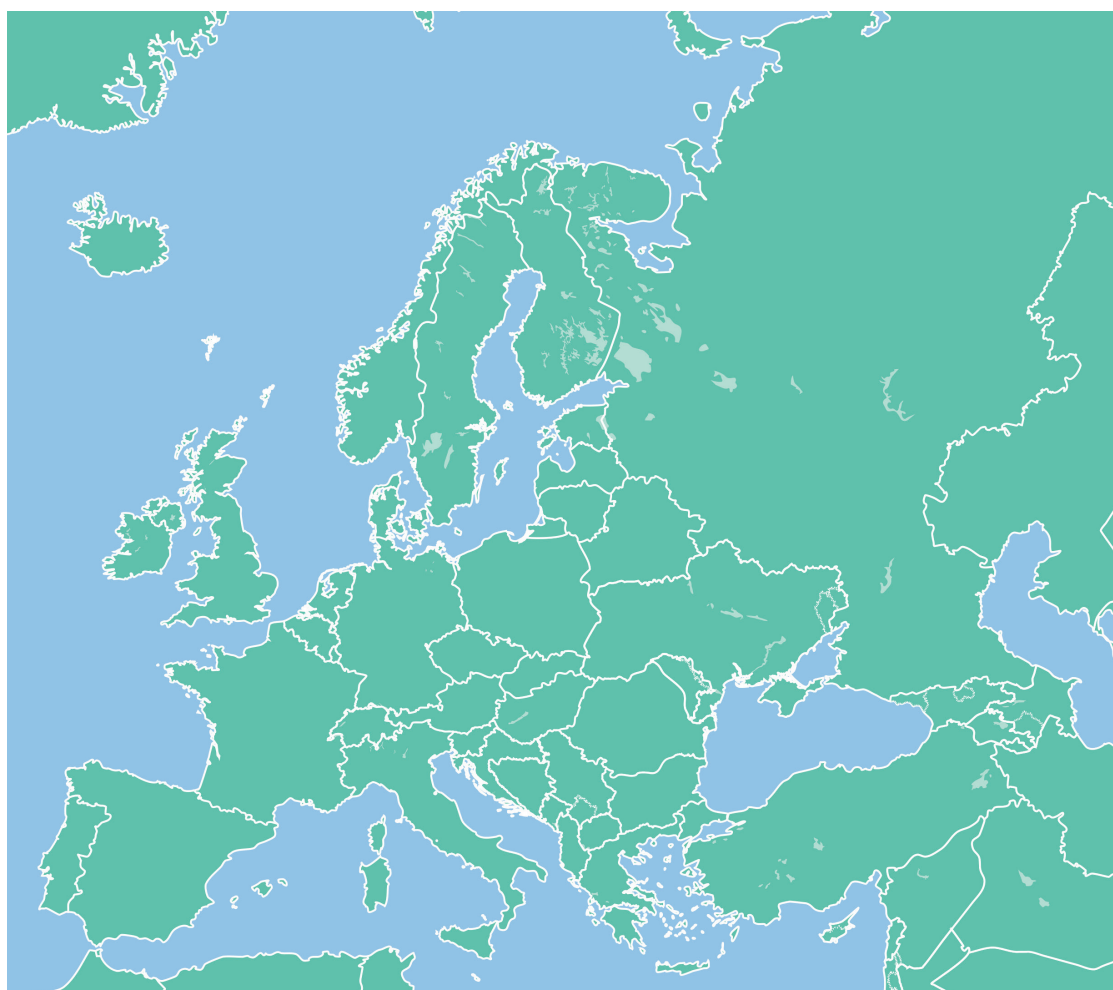
Karta pracy A | Quiz

Zaznaczcie te państwa na mapie:

A – Polska

B – Wielka Brytania

C – Czeczenia

Karta pracy A | Quiz

1. Zaznaczcie flagi:

Czeczenii (**A**)

Wielkiej Brytanii (**B**)

Polski (**C**)

Karta pracy A | Quiz

2. What is the capital city of Chechnya?

- A – Aszchabad B – Mińsk C – Grozny D – Kabul

3. Jakie jest godło Czeczenii?

4. What is the capital city of the United Kingdom?

- A – Liverpool B – Oxford C – London D – Bristol

5. Kto jest prezydentem Czeczenii?

- A – Alaksandr Łukaszenka B – Hamid Karzaj
C – Gurbanguly Berdimuhamedow D – Ramzan Kadyrow

6. What is the name of the King of the United Kingdom?

- A – Whiliam B – Albert C – Charles D – Henry

7. W jakim kraju leży Czeczenia?

- A – w Armenii B – w Rosji C – w Gruzji D – w Azerbejdżanie

8. What are the national languages in Chechnya?

- A – kurdyjski, czeczeński B – urdu, czeczeński
C – rosyjski, czeczeński D – angielski, czeczeński

Karta pracy B | Część 1

Wpisz brakujące angielskie lub czeczeńskie nazwy zwierząt, by wszystkie ilustracje były podpisane w obu językach.

zhi

COW

vir

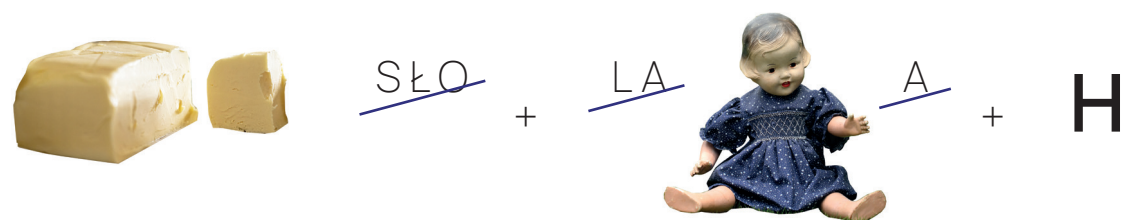
kotam

camel

Karta pracy B | Część 2

Rozwiąż rebusy i poznaj czeczeńskie nazwy.

słońce -

księżyc -

gwiazda -

niebo -

ziemia -

Karta pracy C

W podanych przysłowiach zastąp czeczeńskie wyrazy polskimi odpowiednikami (spróbuj wywnioskować z kontekstu, o jakie słowa chodzi).

Vir zrozumie, że jest osłem tylko wtedy, gdy go za **lerg** pociągniesz.

Gdzie świeci **malkh**, posiej ziarno. Gdzie posiejesz ziarno, tam pojawi się cień.

Nie lękaj się zimy, po niej nastanie **bcaste**.
Bój się jesieni, po niej przyjdzie zima.

Vir nazwał drugiego osłem i rzucił się w przepaść.

Nie **malkh** wina, że **buhia** w dzień nie widzi.

Z **alu** nie igraj, **khi** nie wierz.

Kto nie lubił **ett**, zawsze marzył o mleku.

Cicigi żyjące w zgodzie pokonają skłócone **borzi**.

Gniew **nana** jak **lo** - dużo napada, szybko stopnieje.

Dottagl z dalekiego kraju jest jak wznoszona twierdza.

Karta pracy D

Wstaw wyrazy z ramki w odpowiednie miejsca w tabeli.

język polski	język czeczeński	język angielski
anioł		angel
	atam	
	xox	onion
	alumuz	
gwiazda		
	mott	language
krowa		
	butt	
serce		
	malkh	

słońce, angela, star, atom, moon, cebula, dog,
diament, język, cow, księżyc, heart, atom, diamond,
seda, ett, sun

Odpowiedzi

Wstaw wyrazy z ramki w odpowiednie miejsca w tabeli.

Karta pracy A

1. Flaga Czechenii (A) – 3.
Flaga Wielkiej Brytanii (B) – 2.
Flaga Polski (C) – 5.
2. Odpowiedź C
3. Odpowiedź A
4. Odpowiedź C
5. Odpowiedź D
6. Odpowiedź C
7. Odpowiedź B
8. Odpowiedź C

Karta pracy C

Osiół zrozumie, że jest osłem tylko wtedy, gdy go za ucho pociągniesz.
Gdzie świeci słońce, posiej ziarno. Gdzie posiejesz ziarno, tam pojawi się cień.
Nie lękaj się zimy, po niej nastanie wiosna. Bój się jesieni, po niej przyjdzie zima.
Osiół nazwał drugiego osłem i rzucił się w przepaść.
Nie słońca wina, że sowa w dzień nie widzi.
Z ogniem nie igray, wodzie nie wierz.
Kto nie lubił krowy, zawsze marzył o mleku.
Koty żyjące w zgodzie pokonają skłócone wilki.
Gniew matki jak śnieg – dużo napada, szybko stopnieje.
Przyjaciół z dalekiego kraju jest jak wznoszona twierdza.

Karta pracy D

anioł / angela / angel
atom / atam / atom
cebula / xox / onion
diament / alumuz / diamond
gwiazda / seda / star
język / mott / language
krowa / ett / cow
księżyc / butt / moon
serce / dog / heart
słońce / malkh / sun

Karta pracy B

Część pierwsza	Część druga:
zhii – sheep	Słońce – malkh
ett – cow	Księżyc – butt
vir – donkey	Gwiazda – seda
kotam – hen	Niebo – stigal
emkal – camel	Ziemia – latta

RU

**Модель
межкультурного
образования –
WISE**

**и примеры сценариев
учебных занятий**

Дорогие учителя и учительницы, педагоги и педагогини!

Мы приглашаем вас воспользоваться вторым изданием публикации PFM, описывающей модель WISE – наше предложение по методу работы с детьми в многокультурной группе. «WISE» в переводе с английского означает «мудрый».

Однако эта аббревиатура была образована из польских слов:

W – współzależność (взаимозависимость),

I – integracja (интеграция),

S – sukces (успех),

E – edukacja (образование), которые хорошо описывают суть этого подхода.

Модель предлагает способы работы с группой детей, объединяющей в себе различные культуры, языки и традиции, таким образом, чтобы поддержать взаимодействие и формирование сообщества. Она дает понимание, как на основе разнообразных компетенций детей научить их сотрудничать и использовать свои ресурсы. Наконец, она объясняет, как эффективно работать и достигать образовательного успеха в разнородной группе.

Мы хотели бы поблагодарить психологинь, педагогинь, учителей и учительниц со всей Польши, которые сотрудничали с нами при тестировании модели WISE и разработали сценарии учебных занятий. Благодаря им мы уверены, что модель WISE работает не только во время интеграционных занятий и классных часов. Она отлично подходит для уроков по школьным предметам!

Оксана, Саша, Алекс, Катя, Леся, а также Мохаммад, Али, Нур или Джеймс – имена детей из других стран уже хорошо укоренились в польских школьных дневниках. Сегодня с многоязычием и многокультурностью в классе сталкивается все больше и больше учащихся, а также учителей и учительниц. Это не всегда легко. Иногда потребности учащихся, особенно прибывших в Польшу из-за вынужденной миграции, вызванной войной и опытом насилия, кажутся непонятными или даже давящими. Слишком сложными.

Однако мы призываем и приглашаем вас по-новому взглянуть на этот опыт.

Наша публикация рассказывает о том, как принять потерянных, неуверенных, напуганных, уставших, но также смелых, радостных и находчивых детей после тяжелых переживаний, и помочь им развиваться в польской школе. Как поддержать их в создании дружеских отношений и помочь им начать новую главу в жизни. Как помогать им раскрывать свой потенциал.

Польше, как никогда ранее, необходимы программы обучения о сотрудничестве, интеграции и включении. Всем нам – и детям, и взрослым – необходимо научиться жить в стране, которой Польша стала за последние годы. Нам нужно научиться строить отношения с людьми, выросшими в другой культуре и с другими обычаями. Нам следует научиться использовать это многообразие и создавать мир, в котором нам будет комфортно вместе жить. И мы надеемся, что наша модель поможет сделать шаг в этом направлении.

Агнешка Косович
Глава Фонда «Польский Миграционный Форум»

Многокультурная или межкультурная школа?

Множество инициатив, осуществляемых «Польским Миграционным Форумом», направлено на поддержку школ, в которые попадают дети с опытом миграции – выросшие в культурах, отличных от польской; либо дети с польским происхождением, но приехавшие из-за границы. Мы работаем с учащимися, а также их семьями, с многокультурными классами, а также с учительницами и учителями, психологинями и психологами, школьными педагогами и педагогинями. Мы понимаем, что культурное многообразие в польских школах может вызывать сложности у всех вовлеченных в образовательный процесс.

Многокультурная школа

В связи с растущим числом учащихся с опытом миграции, школы становятся многокультурными учреждениями. Что это означает?

МНОГОКУЛЬТУРНОСТЬ «(...) указывает на наличие и сосуществование множества разных и отдельных культур на определенной географической территории в рамках социальных или политических структур¹».

Многокультурность – это следствие миграции, то есть перемещения людей. В связи с приездом в Польшу людей из разных стран, в том числе начиная с 2022 года множества беженцев и беженок из охваченной войной Украины, иммигрантов и беженцев из других частей мира, а также продолжающейся многочисленной миграцией поляков, польская школа становится все более многокультурной.

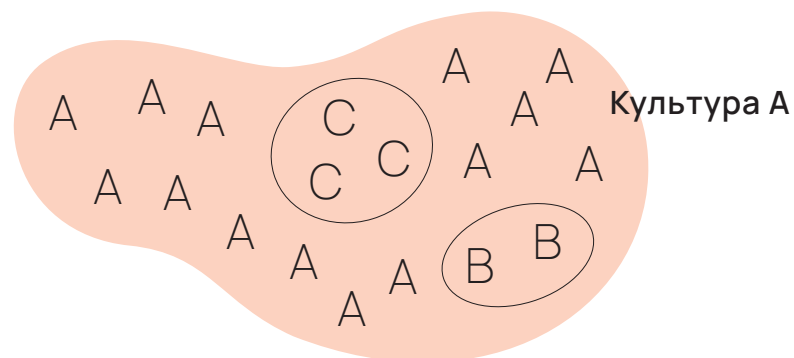

Иллюстрация 1. Многокультурный контакт

Как это выглядит во многих школах?

Польская школа становится все более многокультурной, так как в ней учится все больше детей с опытом миграции.

Учащиеся, особенно с опытом вынужденной миграции, пережили сложные события. Очень часто неизвестно, останутся ли они в Польше надолго, поэтому им трудно найти мотивацию для учебы и они неохотнее налаживают отношения с польскими сверстниками.

Дети, которые ранее не учились на польском языке, часто не понимают содержания уроков. Даже говоря на польском, они не всегда знакомы со специфической лексикой, используемой в школе. Из-за низких оценок у них снижается самооценка и интерес к учебе.

Между детьми в классе существует языковой барьер и культурные различия. Возникают взаимная неприязнь, стереотипы, предвзятость и конфликты.

Учащиеся с опытом миграции все больше теряют мотивацию к пребыванию в школе, налаживанию контактов и учебе.

Школа остается многокультурной. Учительницы и учителя теряют последние силы для работы с "нерадивыми иностранцами". Группы учащихся из разных культур сосуществуют бок о бок. Конфликты между учащимися в классе и в школе усиливаются.

¹ М. Гузюк-Ткач; Й. Никиторович *Многокультурность – межкультурность – транскulturность в педагогическом контексте*. [изд]: Межкультурное образование 2021, номер 2 (15) стр. 24.

От многокультурности к межкультурности в школе

Благодаря большому опыту в поддержке школ, мы знаем, что этот процесс может выглядеть иначе, что он может быть конструктивным, если обратить на него внимание и приложить усилия. Многокультурные классы и школы можно превратить в межкультурные.

МЕЖКУЛЬТУРНОСТЬ – «это непрерывно формируемое пространство »между культурами...«, в котором присутствуют элементы двух или более культур, в котором происходят взаимодействия, способствующие эффективному сосуществованию и общению людей из разных культур путем диалога и взаимного обмена шаблонами, взглядами, ценностями, обогащающими жизнь и культуру взаимодействующих сторон (Гузюк-Ткач и Сегень-Матыевич, 2015). Суть »между« заключается в осознании и представлении собственной культуры путем сравнения, сотрудничества, вникания в сущность шаблонов, символов, ценностей и принципов другой культуры (Никиторович, 2004)»².

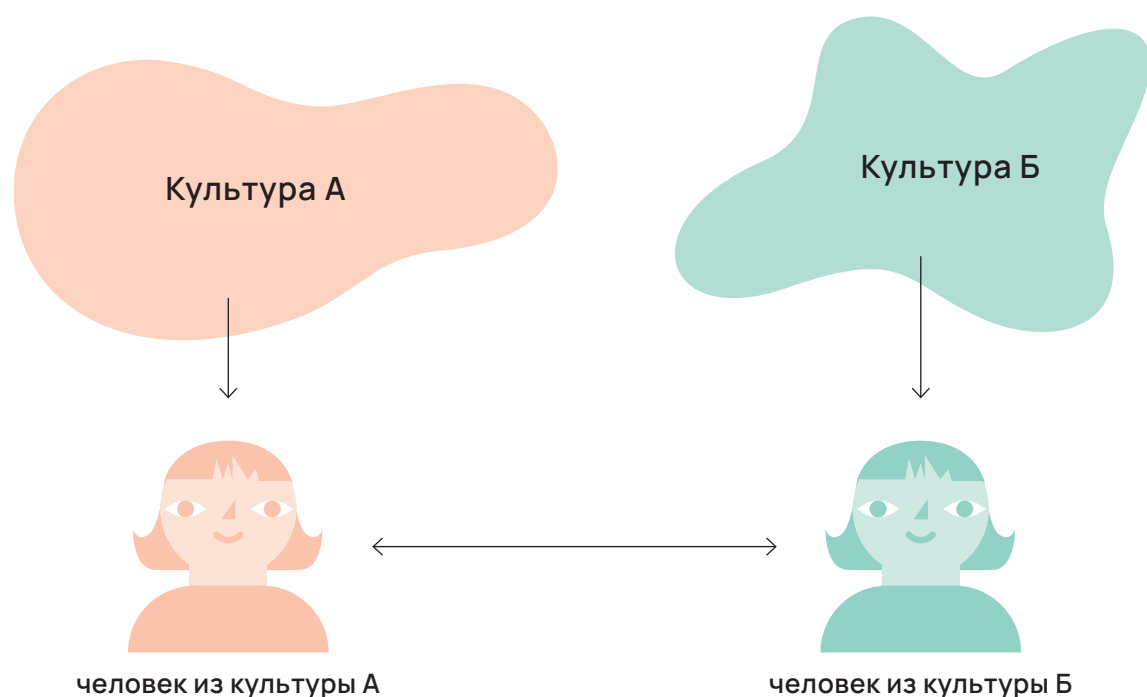

Иллюстрация 2. Межкультурный контакт

² М.Гузюк-Ткач; Й. Никиторович *Многокультурность – межкультурность – транскультурность в педагогическом контексте*. [изд]: Межкультурное образование 2021, номер 2 (15). – стр. 26.

Как это может выглядеть?

Польская школа становится все более многокультурной, так как в ней учатся все больше детей с опытом миграции.

Учащиеся, особенно с опытом вынужденной миграции, пережили сложные события. Очень часто неизвестно, останутся ли они в Польше надолго, поэтому им трудно найти мотивацию для учебы и они неохотнее налаживают отношения с польскими сверстниками.

Учителя и учительницы осознают, что дети, которые плохо говорят по-польски, будут испытывать дополнительные трудности в школе. Они понимают, что языковой барьер и сложности в обучении в новом месте могут снижать самооценку и мотивацию к учебе.

Люди, обучающие детей и оказывающие им педагогическую помощь в школе, осознают, что языковой барьер и культурные различия могут стать почвой для стереотипов, дискриминации, недопонимания и конфликтов между учащимися.

Учителя и учительницы:
а) обращают особое внимание на таланты, знания и навыки детей с опытом миграции, а также предоставляют всем учащимся возможность их использования;
б) интегрируют детей – поддерживают их в знакомстве друг с другом и построении позитивных связей в классе и школе.

Дети с опытом миграции, несмотря на трудности в школе и собственный, зачастую нелегкий, жизненный опыт, считают себя важной частью класса. Их любят сверстники и ценят учителя. Они начинают открываться в новой школьной среде и чувствовать себя в ней безопасно. Они охотнее берутся за образовательные задачи, налаживают контакты, и даже заводят дружеские отношения с польскими сверстниками.

Школа становится межкультурной. Все учащиеся в классе чувствуют себя важными и могут добиваться успехов. Они вместе учатся, сотрудничают и помогают друг другу. Они лучше узнают друг друга и свои культуры.

Модель межкультурного образования WISE – принципы и теоретические основы

Модель WISE — это практический инструмент межкультурного образования в школе. Мы считаем, что только осознанные усилия по созданию межкультурной среды могут привести к диалогу между представителями разных культурных групп. К знакомству друг с другом и возможности учиться друг у друга.

Модель является авторским инструментом, разработанным психологинями Мартой Пегат-Качмарчик и Зузанной Реймер на основе многолетнего опыта работы с многокультурными классами, т.е. такими, в которых вместе учатся дети с опытом миграции и без него, а также дети из дву- или многокультурных семей. Эта модель неоднократно применялась на практике в многокультурных классах на всех уровнях обучения, включая классы с сильными внутренними конфликтами.

Цели занятий, проводимых в соответствии с моделью WISE

Название модели WISE в переводе с английского означает "мудрый" и является аббревиатурой, состоящей из ключевых понятий, используемых в работе с этой моделью: W – *współzależność* (взаимозависимость), I – *integracja* (интеграция), S – *sukces* (успех), E – *edukacja* (образование).

ВЗАИМОЗАВИСИМОСТЬ

Работая в соответствии с принципами модели WISE, мы создаем ситуацию, в которой все учащиеся зависят друг от друга. Чтобы выполнить задания, они должны сотрудничать и поддерживать друг друга. Целью, которую мы преследуем, является развитие в детях ощущения, что все они важны, и в тоже время, что каждый из них обладает индивидуальными талантами и навыками, порой уникальными.

ИНТЕГРАЦИЯ

Термин происходит от латинского слова «*integrare*» – объединять. Как указано в Википедии, «социальная интеграция – это объединение и гармонизация элементов социальной группы, понимаемые как интенсивность и частота контактов между членами данной группы, а также как принятие общих систем ценностей, норм и оценок внутри нее».³

Стремление к интеграции учащихся многокультурного класса является одной из основных задач, стоящих перед человеком, который хочет дать возможность детям и подросткам познакомиться друг с другом и начать межкультурный диалог.

³ Из: Википедия: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Integracja_\(psychologia\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Integracja_(psychologia)); [доступ 18.07.2023].

Активности, проводимые в рамках занятий с применением модели WISE, способствуют процессу глубокой интеграции между учащимися из разных культур, говорящими на разных языках, с опытом миграции и без него. Наша цель – развить в учащихся ощущение, что все вместе мы одна команда, один класс, состоящий из уникальных и интересных в своем многообразии личностей.

УСПЕХ

Важным аспектом образовательной деятельности, осуществляемой в соответствии с моделью WISE, является создание для участников и участниц ситуации потенциального успеха. Это особенно важно в работе с детьми с опытом миграции, которые, сталкиваясь с трудностями и часто с языковым барьером, редко имеют возможность радоваться успехам в польской школе. Цель состоит в том, чтобы укрепить в детях и подростках чувство собственной ценности и самостоятельности, то есть уверенности, что их таланты, навыки и знания могут служить достижению поставленных целей.

ОБРАЗОВАНИЕ

Важно отметить, что проведение образовательного процесса в соответствии с моделью WISE позволяет учителю или учительнице одновременно реализовывать учебную программу и достигать целей, направленных на интеграцию и межкультурное образование учащихся.

Дополнительным важным принципом образовательных действий, проводимых в соответствии с моделью WISE, является осознание учащимися важности сотрудничества. Благодаря сотрудничеству и использованию потенциала различных талантов и навыков всех участников и участниц команды, они могут успешно выполнять поставленные перед ними задачи. Они учатся быстрее и эффективнее, работая вместе.

Иллюстрация 3. Модель межкультурного образования WISE

Теоретические основы модели

Абрахам Маслоу в своей теории мотивации расположил потребности людей в виде пирамиды, утверждая, что возвышенные потребности могут быть реализованы только тогда, когда уже были удовлетворены низшие⁴.

Иллюстрация 4. Пирамида потребностей Маслоу

Пирамида потребностей Маслоу широко применяется при работе с детьми с опытом миграции в польской школе. Учительницы и учителя часто жалуются на слабую мотивацию к обучению среди таких учащихся, а также неэффективность собственных усилий. Педагоги направляют свою деятельность на познавательные потребности учеников, стремясь помочь им приобрести знания и навыки, однако, как выясняется в процессе вступительной диагностики, многие дети совершенно к этому не готовы. Большинство маленьких мигрантов испытывают серьезные дефициты в удовлетворении низших потребностей:

- **потребность в безопасности:** не чувствуют себя безопасно в Польше и в школе; не знают, как долго они здесь останутся; их правовая ситуация нестабильна,
- **потребность в принадлежности:** не чувствуют дружелюбия и принятия со стороны сверстников; их внутрисемейные отношения могут быть напряженными и трудными из-за тяжелого опыта, связанного с миграцией,

- **потребность в уважении:** не достигают успехов, не чувствуют уважения к себе из-за своих культурных и языковых особенностей.

В такой ситуации стимулирование познавательных потребностей, то есть мотивации к учебе, обречено на неудачу. В первую очередь необходимо сформировать у учащихся с опытом миграции (особенно вынужденной) ощущения безопасности, принадлежности и уважения. В этом может помочь проведение занятий в соответствии с моделью WISE.

Вторым стержнем этого метода является описанная Гордоном Олпортом "Гипотеза контакта"⁵. Автор обратил внимание на то, что межличностный контакт между представителями разных групп может помочь преодолеть взаимные стереотипы и предубеждения. Этот контакт должен быть добровольным и как можно более частым. Очень важно, чтобы встречающиеся имели одинаковый статус (позицию в группе) и действовали вместе для достижения общей цели. Другие исследователи групповых процессов дополнительно подчеркивают важность дружеской и неформальной атмосферы, а также соблюдения социальных норм толерантности и принятия (по Эллиоту Аронсону, Тиму Уилсону, Робину Эйкерту, 1997⁶).

Способы организации образовательной среды, указанные Олпортом и его последователями, тщательно отражены в принципах работы по модели WISE, о чем мы подробно расскажем в следующей части.

В рамках модели образования WISE мы также используем открытое и описанное в поведенческой психологии инструментальное обусловливание, являющееся формой обучения. В данном случае изучение поведения происходит путем переживания его последствий.

Б. Ф. Скиннер – один из самых известных психологов, изучавших данный механизм обучения, – ввел понятия подкрепления и наказания. В нашей модели для усиления образовательного эффекта мы в первую очередь используем положительное подкрепление, т.е. учащиеся вознаграждаются за проявление желаемых поведенческих стилей и действий.

⁵ Г. Олпорт, *Природа предрассудка*, 1954.

⁶ Э. Аронсон, Т. Уилсон, Р. Эйкерт *Социальная психология. Сердце и Разум*, Познань, 1997 – стр. 581.

⁴ А. Маслоу, *Мотивация и личность*, Научное издательство PWN, Варшава 2006. – стр. 2.

Принципы работы по модели WISE

- 1** Учащиеся **работают в группах**.
- 2** В группах они **выполняют задания**, связанные с темой урока.
- 3** Группы **получают баллы** за выполнение заданий и хорошее сотрудничество.
- 4** Ведущий или ведущая, **присуждая баллы, предоставляет группам обратную связь** о том, почему они получили именно такое количество баллов за сотрудничество при выполнении данного задания.

Работа в группах

Работая в соответствии с моделью WISE, необходимо разделить детей на группы, в которых они будут работать на протяжении всего занятия. Оптимально создать 4–5 групп в одном классе. Лучше всего, чтобы группы состояли из 4–6 человек.

ВНИМАНИЕ!

Группы должны быть максимально разнообразными. Важно, чтобы в каждой были дети с разными талантами, знаниями, навыками и интересами. Нежелательно целенаправленно создавать группы из детей из одной культурной или языковой среды.

Важно, чтобы дети с опытом миграции были включены в как можно большее количество групп. Это, конечно же, зависит от размера класса и количества учащихся с опытом миграции.

Как разделить учащихся так, чтобы в каждой группе был кто-то, кто жил за границей?

Абсолютно не обязательно, чтобы в каждой группе был ребенок с опытом миграции!

С точки зрения эффективности модели WISE, очень хороших результатов можно также добиться в ситуации, когда в нескольких группах будут учащиеся с опытом миграции, а в остальных будут работать дети без такого опыта.

Ситуация, когда в каждой группе оказывается ребенок, ранее живший в другой стране, создает ощущение равных возможностей. Однако, когда такая возможность отсутствует, а учащийся с опытом миграции необходим группе для выполнения задания, он становится желанным участником. Стремление его заполучить укрепляет в учащихся данной группы положительное отношение к ребенку с миграционным опытом.

ВНИМАНИЕ!

Не следует создавать группы, состоящие исключительно из детей, которые друг другу нравятся. Хорошей идеей будет объединить детей, которые знают друг друга не очень хорошо, и даже тех, которые не слишком друг другу нравятся. Собирая их в одну группу, мы даем им возможность преодолеть взаимную неприязнь и найти то, что их объединяет.

Задания по построению взаимозависимости

Задания для групп должны быть подготовлены таким образом, чтобы поставить учащихся в ситуацию взаимозависимости, т.е. чтобы они были нужны друг другу для выполнения задания. Дети без опыта миграции начинают нуждаться в помощи мигрантов, и наоборот. Без сотрудничества с «другим» им будет сложно отвечать на вопросы или следовать инструкциям. Это момент, когда они начинают взаимодействовать друг с другом, начинают сотрудничать.

Как создавать ситуацию взаимозависимости в задании?

Задание должно быть построено таким образом, чтобы для понимания инструкции или ее выполнения требовались определенные знания, которыми владеет один или несколько человек в классе.

Например, это может быть задание, написанное частично на другом языке или другим алфавитом.

Например, группа должна перевести определенные фразы на языки, используемые в странах происхождения учащихся.

Мы также можем попросить группу назвать места, предметы или персонажей, изображенных на фотографиях. Некоторых из них смогут узнать только люди, выросшие в данной культуре или хорошо ее знающие.

ВНИМАНИЕ!

Необходимо убедиться, что хотя бы один или несколько человек в классе обладают достаточными знаниями и навыками для выполнения данного задания. Например, кто-то из учащихся сможет прочитать инструкцию на данном языке, то есть владеет им достаточно хорошо для понимания прочитанного.

Перед подготовкой заданий необходимо собрать информацию об учащихся в классе. Особенно важно узнать, чем дети интересуются, какие языки они знают (и насколько хорошо), какими обладают знаниями о стране происхождения (прежде всего о важных местах, героях, национальной одежде, блюдах и традициях).

Зная детей лучше, вы сможете подготовить задания для групп таким образом, чтобы максимально включить в работу людей менее интегрированных, с заниженной самооценкой, недооценивающих свой потенциал и знания.

ВАЖНО

При выполнении заданий группы не могут пользоваться информацией, найденной в интернете!

Пример 1 | Часть инструкции написана на иностранном языке

Podajcie nazwy krajów pod ich flagami i napiszcie, **ЧТО СИМБОЛИЗИУЙГ ЦВЕТА НА** fladze Polski?

..... /

..... /

Учащиеся, не владеющие русским языком и/или не знающие кириллицу, легко ответили бы на этот вопрос, если бы смогли его прочитать. Учащиеся, например, из Украины могут знать кириллицу. Они могут прочитать ту часть задания, которая написана на русском языке. Таким образом, они зависят друг от друга, и только работая вместе, они могут выполнить задание и добиться успеха.

При подготовке задания, в котором часть инструкции написана на неизвестном языке, можно пользоваться интернет-переводчиками. Даже если перевод будет содержать ошибки (как в приведенном выше примере), задание будет выполнять свою функцию. Языковая ошибка даже может стать преимуществом и повысить образовательную ценность данного упражнения. Если ребенок, владеющий данным языком, обнаружит ошибку и поделится своим знанием, стоит его за это поощрить. Отметить, что взрослые тоже не все знают, что мы учимся на протяжении всей жизни и т.д. Таким образом мы показываем учащимся, что им не обязательно быть безупречными, а совершение ошибок свойственно каждому человеку, и благодаря им мы можем многому научиться.

ВНИМАНИЕ!

В рамках одного занятия (продолжительностью около 90 минут) можно выполнить 3-4 задания.

Пример 2 | Часть задания требует знаний о другой культуре

Используя иллюстрации флагов Польши, Украины и Грузии, напишите, какие цвета можно встретить на этих флагах. **ОТВЕТ НАПИШИТЕ НА ТРЕХ ЯЗЫКАХ** – польском, украинском и грузинском.

Флаг Грузии – цвета (названия написаны на трех языках):

..... /

..... /

..... /

Флаг Украины – цвета (названия написаны на трех языках):

..... /

..... /

..... /

Флаг Польши – цвета (названия написаны на трех языках):

..... /

..... /

..... /

Такого типа задания помогают достичь подобной цели немного другим путем. Дети, владеющие польским языком, точно знают, что нужно делать, но ученики, говорящие на грузинском и украинском языках, обладают важной частью знаний и навыков, необходимых для выполнения задания. Таким образом, у учащихся снова возникает потребность в сотрудничестве.

Таким образом можно подготовить и проводить занятия на каждую тему, по любому предмету и на любом уровне обучения. Далее в публикации представлены сценарии занятий, разработанные и проведенные в соответствии с моделью WISE в школах по всей Польше. Тут представлены уроки английского языка, географии, музыки, польского языка и интегрированного обучения. Часто применение метода WISE не требует больших дополнительных усилий со стороны учителя или учительницы, а просто другого подхода к построению задания.

Баллы за работу

Группы за сотрудничество и выполнение заданий получают баллы, которые начисляются после каждого задания.

НАЗВАНИЕ ГРУППЫ	Задание 1	Задание 2	Задание 3	Задание 4
РАКЕТЫ	4+1-1			
БУЛЬТЕРЬЕРЫ	3+1+1			
НЕОНОВЫЕ ЛАМПЫ	5+1+2			
САМОЛЕТЫ	4+1-1			
Сумма баллов				

Иллюстрация 5. Пример таблицы с баллами

Баллы начисляются в **четырёх (возможно в пяти) категориях:**

Баллы за выполнение задания – то есть за правильные ответы или выполненные инструкции. Количество баллов зависит от задания. Человек, создающий данное задание, решает, сколько баллов можно за него получить.

Баллы за сотрудничество в группе – то есть за то, относятся ли учащиеся друг к другу с уважением при работе в группе, привлекают ли всех к работе, помогают ли друг другу, умеют ли разрешать конфликты и т.д.

Это **максимум 2 балла** за каждое задание.

2 балла – если сотрудничество было очень хорошим.

1 балл – если сотрудничество было заметно, но было неравномерным (чего-то не хватало, например, постоянной вовлеченности всех членов группы в выполнение задачи).

0 баллов – если сотрудничество было очень плохим или группа практически не сотрудничала.

Баллы за сотрудничество между группами – то есть за то, что учащиеся поддерживают и желают успеха другим группам; радуются, когда другие группы набирают баллы; не мешают, когда другие группы отвечают и т.д.

2 балла – если сотрудничество было очень хорошим.

1 балл – если сотрудничество было заметно, но было неравномерным (чего-то не хватало, например, группа иногда мешала отвечать другим группам).

0 баллов – если сотрудничество было очень плохим или группа практически не сотрудничала.

ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ баллы за сотрудничество между группами

Дети могут выполнить задание даже в том случае, если среди членов группы нет человека, обладающего необходимыми знаниями для его выполнения. Если эксперт из одной группы согласится помочь своим коллегам из другой группы выполнить задание, то он может получить дополнительные баллы за сотрудничество для своей группы. Все выигрывают: группа, получившая помощь, может выполнить задание и получить баллы за его выполнение, а другая группа получает баллы за сотрудничество.

ВНИМАНИЕ!

За межгрупповое взаимодействие предусмотрен один дополнительный балл за помощь каждой команде. Например, если эксперт помог двум группам, то он зарабатывает для своей команды 2 балла, если помог одной – 1 балл.

Баллы за сотрудничество с ведущим или ведущей (правило вводится по желанию)

Баллы за сотрудничество с ведущей или ведущим стоит ввести, если мы подозреваем, что во время работы с группой может возникнуть проблема с концентрацией внимания учащихся на том, что мы хотим донести.

При введении системы баллов за такой вид сотрудничества, стоит уточнить, что именно означает хорошее сотрудничество с ведущим или ведущей. Например, оно заключается в том, что учащиеся, работающие в отдельных группах, заботятся о хорошей коммуникации с ведущим или ведущей: не говорят с ним или с ней одновременно, не перебивают, внимательно слушают; если возникают вопросы – не стесняются их задавать; а также сообщают о необходимости уточнения, если что-то непонятно в задании.

2 балла – если сотрудничество было очень хорошим.

1 балл – если сотрудничество было заметно, но было неравномерным (чего-то не хватало, например, члены группы часто переговаривались между собой, когда говорила ведущая или ведущий).

0 баллов – если сотрудничество было очень плохим или группа практически не сотрудничала.

ВНИМАНИЕ!

Во время проведения занятия, в исключительных ситуациях, например, в ситуации агрессии одного учащегося в отношении другого, можно отнимать у групп баллы. Однако мы не рекомендуем часто прибегать к этому методу мотивации. Давно известно, что поощрение эффективнее, чем наказание.

Обратная связь для групп

Крайне важным элементом работы по модели WISE является подведение итогов и обсуждение баллов после каждого задания.

Подводя итоги работы группы по данному заданию и распределяя баллы за выполненное задание и сотрудничество, ведущий или ведущая всегда должен давать обратную связь группам, то есть объяснять, почему было присвоено именно такое количество баллов. Особенно важно прокомментировать баллы за сотрудничество. Следует обсуждать, что было хорошего в поведении учащихся, а чего, возможно, не хватило, и что еще можно сделать для укрепления сотрудничества групп в последующих заданиях. Обратная связь, предоставляемая группам, имеет огромное значение. Чем более подробной и точной она будет, тем быстрее учащиеся усвоят принципы хорошего сотрудничества, коммуникации и разрешения конфликтов.

Обычно после первого задания дети возмущаются, когда выясняется, что они выполнили задание и, например, получили за него максимальное количество баллов, но потеряли баллы за сотрудничество в группе или между группами. Однако уже в следующем раунде учащиеся начинают понимать, как использовать эти правила, чтобы улучшить свой результат.

Сила модели заключается в способности формировать новые образцы поведения и навыки общения и сотрудничества, а также в стремлении учащихся к вознаграждению, то есть к успеху на занятиях.

ВНИМАНИЕ!

Может случиться так, что группа при выполнении данного задания не заслужила полных 2 балла за сотрудничество в группе. При обсуждении работы и распределении баллов стоит спросить у членов группы, сколько баллов они бы сами себе поставили и почему. Если они честно оценят свою работу и выявят недостатки, то это стоит поощрить. Таким образом, учащиеся учатся на своих ошибках! Ведущей или ведущему стоит это подчеркнуть, добавив, что все иногда совершают ошибки, но важно уметь понять, что именно пошло не так, и извлечь из этого урок на будущее. Давая обратную связь команде, также стоит поощрить способность признавать свои ошибки.

Результатом такой ситуации должно стать решение ведущего или ведущей о присуждении максимального количества баллов за данное задание. Группа могла потерять баллы, но способность анализировать свое поведение и учиться на ошибках спасает их от потери очков.

Завершаем и подводим итоги занятия

После выполнения всех заданий мы подсчитываем баллы и объявляем, какая из групп набрала наибольшее количество баллов.

Мы поздравляем победившую команду, НО ПРИ ЭТОМ подчеркиваем, что все группы могут считаться победителями, даже если они набрали немного меньше баллов. Они продемонстрировали знания, навыки и вовлеченность в игру.

При подведении итогов и обсуждении баллов, стоит обратить внимание учащихся на факторы, которые помогли им набирать баллы. Как правило, это хорошее сотрудничество и умение поддерживать вовлеченность в выполнение заданий до конца занятия.

В конце занятия все учащиеся получают плюсы или оценки (одинаковые для всех) за активную работу и участие.

Благодаря работе в таком образом подготовленных образовательных условиях, дети и подростки испытывают положительные эмоции в межкультурных контактах, которые постепенно вытесняют предыдущий негативный опыт. Чем чаще учащимся предоставляется возможность работать по модели WISE, тем больше у них возможностей для налаживания позитивных связей и, что очень важно, для достижения успехов благодаря межкультурному сотрудничеству.

Сила и эффективность модели WISE

Сила модели WISE заключается в том, что мы, как люди, обучающие детей и молодежь, не говорим им: «будьте терпимыми друг к другу, уважайте различия и пользуйтесь многообразием». Скорее всего учащиеся быстро проигнорировали бы такие указания и советы. Вместо этого мы создаем условия и определяем принципы, благодаря которым мы пробуждаем в них настоящие потребности в сотрудничестве, уважении, использовании потенциала разнообразия.

Все участники процесса ощущают преимущества использования модели WISE.

Результаты:

- Учащиеся замечают, что благодаря сотрудничеству получают больше.
- Детям важно присутствие "другого" в группе.
- Молодые люди налаживают больше позитивных связей.
- Отдельные учащиеся в классе чувствуют, что их ценят, замечают и приветствуют (особенно "другие"/с миграционным опытом).
- Растет мотивация детей к учебе – они также хотят проявить себя в следующих заданиях.
- Учащиеся охотнее налаживают отношения с одноклассниками и одноклассницами.

Дополнительные преимущества для учительниц и учителей:

- Чувство компетентности и эффективности.
- Видимые результаты работы.
- Больше удовлетворение от работы.
- Реализация основной учебной программы **ОДНОВРЕМЕННО** с межкультурным образованием.

Важные рекомендации при использовании модели WISE

➔ Работа с иностранцами в школе всегда должна начинаться с предварительной психологической и социальной диагностики. Это очень важная задача для школьного психолога или педагога. Предварительная диагностика позволяет узнать ситуацию ребенка: его историю миграции; учился ли он в школе, в каких странах и на каких языках; какие у него языковые компетенции; умеет ли он читать и писать на разных языках или только на них разговаривает; перенес ли он какие-либо физические или психологические травмы, которые могут повлиять на его функционирование в школе; находится ли семья ребенка с ним в стране или они разделены; планируют ли остаться в Польше или искать свое место где-то еще. Стоит узнать, чем интересуется ребенок, какие у него достижения. Вся эта информация пригодится психологам и педагогам для того, чтобы эффективно поддерживать ребенка в преодолении трудностей и проблем, связанных с миграцией.

Благодаря этим знаниям учителя смогут подготавливать свои уроки таким образом, чтобы вовлекать ребенка в выполнение заданий, использовать его знания и умения и тем самым повышать его мотивацию к обучению.

➔ Занятия с применением модели WISE можно проводить во время классных часов, а также в рамках занятий по предметам, успешно реализуя основную учебную программу по данному предмету. Важно, чтобы это было не одноразовой акцией во время классного часа, а способ работы на всех предметах. Благодаря этому у детей выработается привычка к сотрудничеству, они будут стремиться к межкультурному контакту и получать от этого пользу, например, в виде хороших оценок за работу на уроке.

➔ Продолжительность занятий, проводимых по модели WISE впервые в данном классе, составляет не менее 2-х учебных часов. В самом начале учащимся потребуется больше времени для усвоения принципов и начала эффективной работы. Последующие занятия в данном классе, уже знакомом с работой по модели WISE, могут проводиться согласно учебному плану.

➔ Первые занятия с применением этой модели потребуют тесного сотрудничества между классным руководителем, учителем конкретного предмета и школьным психологом или педагогом. Здесь важен будет обмен информацией о сильных сторонах учащихся с опытом миграции, их языковых компетенциях, а также их знании культуры страны происхождения. Все это позволит учителю подобрать содержание и переформулировать вопросы, задания и инструкции таким образом, чтобы действительно создать ситуацию успеха и взаимозависимости.

В следующей части публикации мы приводим пример сценария, созданный соавторкой модели WISE – Зузанной Реймер.

Также мы публикуем выбранный сценарий учебного занятия, разработанный в соответствии с моделью WISE учительницей английского языка, работающей в польской школе. При ознакомлении с ним стоит обратить внимание, что часто небольшой модификации стандартного плана урока, используемого в монокультурном классе, может быть достаточно, чтобы работа приобрела интегративный характер.

Пример сценария занятий во время
 классного часа для 5 класса начальной
 школы, разработанного в соответствии
 с принципами модели WISE

Наша сила в многообразии

авторка: Зузанна Реймер
 Фонд «Польский Миграционный Форум»

ОСНОВНАЯ ИНФОРМАЦИЯ О ГРУППЕ⁷

Это класс, в котором учится 26 учащихся. Среди них есть 6 детей с опытом миграции и один ребенок из многокультурной семьи. Трое детей приехали из Украины, один мальчик – из Афганистана, одна девочка – из Индии, а последний из шестерки учеников – из польской семьи, но родился и учился до 6 лет в Англии.

Один мальчик из Украины приехал с родителями в Польшу за три года до начала войны. Он очень хорошо говорит на польском, нравится своим одноклассникам и одноклассницам. Неохотно делится информацией о своем происхождении. В школе он совсем не говорит на языке, на котором общается с родителями (русском), хотя знает его очень хорошо, как устный, так и письменный. Говорит на украинском языке, хотя и не свободно. Смешивает русский и украинский и не до конца это осознает. Ему очень нравится играть в футбол, изучать языки (очень хорошо знает польский) и математику.

Другой мальчик приехал из Украины в Польшу после начала войны. Он довольно застенчив и замкнут в себе. Держится особняком, немногословен. Плохо говорит на польском. На уроках как будто отсутствует. Много рисует в тетрадях. На переменах читает книги на украинском языке. Мать говорит, что он интересуется автомобилями и техникой. В Украине ему очень нравились уроки физики и математики. Здесь он еще не понимает многое из того, что обсуждается на уроках.

В классе также есть девочка из Украины, которая присоединилась к группе недавно – 4 месяца тому назад. Приехала из Львова. Быстро учит польский язык, несмелая и держится в стороне, но когда ее приглашают поиграть одноклассницы, она не отказывается, а старается участвовать. В семье говорит на украинском языке. Любит петь и танцевать. Мама сообщила, что в Украине дочка выигрывала песенные конкурсы. Очень красиво рисует, что ценит учитель рисования.

В свою очередь мальчик из Афганистана начал ходить в этот класс 1,5 года назад. Часто пропускает лекции. Все еще плохо говорит на польском. Когда ведущие не используют подготовленные⁸ материалы, т.е. задания и инструкции, адаптированные к его уровню владения польским языком, мальчик как бы отсутствует на уроке – он часто засыпает, смотрит в окно или выходит в туалет. Не раз сбегал с лекций. У него нет друзей в классе. Держится в стороне, а на перерывах общается с другими детьми из

⁷ Это пример сценария, поэтому информация о группе не является правдивой. Представлен возможный состав многокультурного класса и динамика его функционирования. В реальной ситуации при подготовке и проведении занятия необходимо собрать информацию о группе и отдельных детях в классе. Для этого ведущий/ведущая проводят собственные наблюдения (с учетом функционирования класса и отдельных детей), беседы с детьми и их родителями (здесь идет речь, в частности, о детях, которым может понадобиться помощь в интеграции в класс), собирают информацию о детях от педагога и/или школьного психолога, а также у их учителей и учительниц.

⁸ Адаптированные к его уровню владения польским языком.

Афганистана. Случалось, что мальчик вступал в драки с одноклассниками и с другими мальчиками. Доходило до словесного и физического насилия. На занятиях, на которых есть возможность работать с подготовленными материалами, он заинтересован и активен. В Афганистане ходил в британскую школу – хорошо знает английский и без проблем может общаться на этом языке. Дома он разговаривает на языке дари⁹. Родители говорили, что он свободно читает и говорит на родном языке. Также ему нравятся занятия по физкультуре, он хорошо бегают. Его отец утверждает, что на родине ему нравилось учить биологию и химию. Вся семья видела в нем будущего врача.

Девочка, которая приехала из Индии, начала ходить в этот класс меньше месяца назад. Говорит на английском, а также на своем локальном языке – тамильском. Она родом из южного штата Индии – Тамилнада. На польском языке она пока понимает базовые фразы. В классе вызывает интерес, но из-за языкового барьера дети мало с ней разговаривают и не подходят к ней на переменах. Поэтому она держится в стороне. Кажется несмелой. Хотя родителя говорят, что в Индии у нее было много друзей и рот у нее не закрывался. На вопрос о ее талантах они отвечают, что их дочь прекрасно владеет каллиграфией, а также поет.

Также в этот класс ходит мальчик, который имеет польское происхождение и миграционный опыт, – родился и до 6 лет жил в Англии. Он очень нравится детям. С удовольствием ходит в школу. У него нет проблем с учебной, но он и не отличник. Больше всего он любит занятия по английскому языку (который он очень хорошо знает) и физкультуру – хорошо играет в футбол. Дополнительно он ходит на занятия по каратэ – даже завоевал несколько наград на соревнованиях.

В классе есть девочка, у которой мама – итальянка, а папа – поляк. Родилась в Польше. С мамой говорит на итальянском языке. На каникулы часто ездит в Италию, где среди прочего навещает своих бабушку и дедушку. Любит ходить в школу, потому что, как она говорит, может здесь встречаться с друзьями. Она не проявляет особой склонности к конкретным занятиям, зато ее учительница польского языка подчеркивает, что девочка пишет хорошие сочинения.

В класс также ходят дети с особыми потребностями – мальчик и девочка с синдромом Аспергера и мальчик с СДВГ. Один из польских учеников, не имеющий миграционного опыта, часто вступает в конфликты со своими сверстниками. Иногда он оскорбляет других. Временами он провоцирует драки и физические столкновения. Его не любят, у него плохая успеваемость. Часто прогуливает занятия. Из информации, полученной от школьного психолога, известно, что у ребенка сложная семейная ситуация – мать много работает, отец недавно съехал из дома. У мальчика есть две сестры.

Дети в классе не сотрудничают, они функционируют в товарищеских группах. Некоторые держатся в стороне. В группе появляются конфликты, которые в основном возникают из-за желания похвастаться своими умениями и знаниями. Конфликты также вызваны различными, иногда противоречащими друг другу ожиданиями и потребностями учащихся. Возникают и конфликты на культурном фоне.

ЧИСЛЕННОСТЬ ГРУППЫ:

В занятиях принимает участие 26 учащихся.

ОБЩИЕ ЦЕЛИ:

- укрепление в учащихся навыков работы в команде, общении и конструктивного разрешения конфликтов и недопониманий;
- укрепление в учащихся позитивных установок – уважения, доброжелательности, принятия и признания различий в классе;
- повышение уровня интеграции в классе.

КОНКРЕТНЫЕ ЦЕЛИ¹⁰:

- участники и участницы занятий могут определить принципы эффективного сотрудничества в классе;
- учащиеся могут обозначить, что является решающим фактором для достижения цели командой;
- развитие у детей чувства ответственности за себя и других;
- учащиеся знают, какие действия и установки способствуют разрешению конфликтов,
- дети видят ценность сотрудничества в группе и осознают необходимость совершенствования этого навыка.

РЕЗУЛЬТАТЫ, ПОЛУЧЕННЫЕ БЛАГОДАРЯ УЧАСТИЮ ДЕТЕЙ В ЭТИХ ЗАНЯТИЯХ:

- учащиеся замечают, что получают больше от сотрудничества;
- детям важно присутствие „другого” в группе;
- молодые люди налаживают позитивные отношения;
- отдельные учащиеся чувствуют, что их ценят, замечают и принимают (особенно „другие”/с миграционным опытом);
- в следующий раз дети хотят опять себя проявить и в результате повышается их мотивация к обучению.

МЕТОДЫ РАБОТЫ:

мозговой штурм, дискуссия, упражнение в подгруппах, пазл (собери слово)

ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ:

2 академических часа (в ходе занятий предусмотрен перерыв)

⁹ Из Википедии: „Язык из индоиранской языковой группы. Обычно это название воспринимается как политический термин для обозначения разных диалектов персидского языка. Наряду с пушту является одним из двух официальных языков Афганистана”. Источник: https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C4%99zyk_dari [доступ: 19.07.2023].

¹⁰ Если разрабатываем сценарии занятий для учебного предмета, то в этом месте требуется вписать дидактические цели, которые будут на нем реализовываться в соответствии с учебной программой.

СЦЕНАРИЙ

Введение | 10 мин

ДИДАКТИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ:

школьная доска, мел/маркеры

Пошаговая инструкция:

- 1 Начни занятие с приветствия учащихся.
- 2 Сообщи, что ты собираешься пригласить их сыграть в игру, цель которой, помимо прочего – попрактиковать навыки работы в команде и ближе познакомиться друг с другом.
- 3 Расскажи о принципах работы на занятиях. Говоря о них, запиши на доске самую важную информацию, касающуюся принципов распределения баллов. Скажи:

” Вы будете работать в четырех группах, в которых будете выполнять задания. За выполнение заданий и хорошее сотрудничество команда будет получать баллы. Вот как выглядят принципы распределения баллов:

Даем **максимум 2 балла** за каждое задание.

Баллы можно получить **в пяти категориях**:

➔ **Баллы за выполнение задания** – то есть за правильные ответы или выполненные инструкции. Количество баллов зависит от задания.

➔ **Баллы за сотрудничество в группе** – то есть за то, относитесь ли вы друг к другу с уважением в своей группе, все ли привлечены к работе, помогаете ли вы друг другу, умеете ли вы разрешать конфликты и т.д.

➔ **Баллы за сотрудничество между группами** – то есть за то, что поддерживаете и желаете успеха другим группам; радуетесь, когда другие группы набирают баллы; не мешаете, когда другие группы отвечают и т.д.

➔ **ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ баллы за сотрудничество между группами.**

Может случиться так, что в вашей группе не будет человека, обладающего необходимыми знаниями для выполнения задания. В это же время такой человек может быть в другой команде.

Если эксперт из одной группы согласится помочь своим коллегам из другой группы выполнить задание, то он может получить дополнительные баллы за сотрудничество для своей группы. Все выигрывают: группа, получившая помощь, может выполнить задание и получить баллы за его выполнение, а другая группа получает баллы за сотрудничество.

ВНИМАНИЕ!

Не помогаем насильно. Команда, которая хочет отправить эксперта на помощь, должна удостовериться, что данная команда хочет принять его помощь.

➔ **Баллы за сотрудничество с ведущим или ведущей.**

В чем именно заключается хорошее сотрудничество с ведущим или ведущей?

Оно заключается в том, что учащиеся, работающие в отдельных группах, не говорят с ведущим или ведущей одновременно. Учащиеся также заботятся о хорошей коммуникации с ведущим или ведущей, не перебивают, внимательно слушают, что он или она говорит; если возникают вопросы – не стесняются их задавать. Например, если что-то непонятно в задании, то они задают вопросы и сообщают о необходимости объяснить его.

ВНИМАНИЕ!

Может случиться так, что в случае вопиющего нарушения принципов хорошего сотрудничества у команды могут быть забраны баллы.

Шкала:

2 балла – если сотрудничество было очень хорошим.

1 балл – если сотрудничество было заметно, но было неравномерным (чего-то не хватало, например, постоянной вовлеченности всех членов группы в выполнение задачи, команда мешала, когда другие команды отвечали, участники и участницы группы часто переговаривались между собой, когда говорил/а ведущий или ведущая).

0 баллов – если сотрудничество было очень плохим или команда практически не сотрудничала.

ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЕ баллы – за сотрудничество между группами присуждаем один дополнительный балл за помощь каждой команде. Например, если эксперт помог двум группам, то он зарабатывает для своей команды 2 балла.

Задания выполняются не на время, то есть не начисляются баллы за скорость их выполнения.”

- 4 Перейди к распределению детей на группы.
- 5 Пусть дети с данной группы сядут вместе вокруг парты. Постарайся, чтобы отдельные команды находились на расстоянии друг от друга.
- 6 Сообщи детям, что они не должны иметь перед собой на столиках никаких материалов и что, работая в группах, они не могут пользоваться информацией, найденной в интернете. Телефоны должны быть выключены и спрятаны.
- 7 Пригласи участников и участниц команд к первому заданию.

КОММЕНТАРИЙ И МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ

Когда сообщается о разделении на группы, дети сразу же начинают спонтанно решать, кто с кем будет. Останови этот процесс. Сообщи классу, что распределение по группам будет случайным и что ты, как ведущий/ведущая, будешь распределять их по группам.

Подчеркни, что после того, как команды будут сформированы, их состав еще может немного измениться. Идея состоит в том, чтобы сделать команды как можно более разнообразными. Объясни детям, что чем больше в команде людей с разными талантами и знаниями, тем больше у нее шансов набрать баллы.

ЗАДАНИЕ 1 | Каждый по отдельности, все вместе | 15 мин**ДИДАКТИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ:**

- Рабочий лист из Приложения №1 x количество групп.
- Одна ручка на группу.
- Школьная доска, мел/маркеры

Пошаговая инструкция:

- 1 Раздай группам рабочие листы (приложение к заданию №1) – один рабочий лист на группу.
- 2 Сообщи детям, что в этом задании они могут получить баллы за сотрудничество (в команде, между группами, а также с ведущими), но не получают баллы за выполнение задания.
- 3 Скажи, что на выполнение задания отведено около 5 минут, хотя оно выполняется не на время.
- 4 Пригласи детей к работе – пускай прочитают инструкцию, записанную на рабочем листе (прил. 1), и приступят к выполнению.
- 5 Если по истечении 5 минут дети не закончили задание, то дай им еще 1–2 минуты.
- 6 Собери у команд заполненные рабочие листы.
- 7 Приступи к обсуждению задания. Попроси выбранную команду, чтобы один человек, назначенный тобой, поделился выбранной информацией о команде с рабочего листа. Спрашивай об информации только с одной категории, находящейся в таблице в приложении №1, например, какие блюда любите или какой у вас общий рост.
- 8 Когда команда даст ответы, распредели баллы за сотрудничество (в 3 категориях) и дай обратную связь, почему начислено определенное количество баллов.
- 9 Запиши на доске название команды (записанное в таблице из задания №1). Под названием запиши количество баллов, полученных в этой активности.
- 10 Пригласи следующие команды ответить и повтори с ними действия, описанные в пунктах 6–8.

КОММЕНТАРИЙ И МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ

Скажи, что если дети не до конца понимают инструкции, то ты с удовольствием подойдешь и уточнишь, в чем заключается задание.

Помни, что именно обратная связь с командой имеет наибольший образовательный эффект. От него нельзя отказываться, а наоборот, следует максимально расширить эту часть.

ЗАДАНИЕ 2 | Что это за блюда? | 20 мин**ДИДАКТИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ:**

- Рабочий лист из Приложения №1 x количество групп.
- Одна ручка на группу.
- Школьная доска, мел/маркеры

Пошаговая инструкция:

- 1 Раздай группам рабочие листы (приложение к заданию №2) – один рабочий лист на группу.
- 2 Сообщи детям, что в этом задании они могут получить баллы за сотрудничество (в команде, между группами, а также с ведущими), а также за выполнение задания.

Баллы за выполнение задания:

За каждый хороший ответ вы получаете 1 балл. Суммарно в данном задании можно получить 8 баллов за выполнение задания + 6 баллов за сотрудничество (в команде, между группами, а также с ведущими).

- 3 Скажи, что на выполнение задания отводится около 10 минут, хотя оно выполняется не на время.
- 4 Пригласи детей к работе – пускай прочитают инструкцию, записанную на рабочем листе (прил. 2), и приступят к выполнению задания.
- 5 Если по истечении 10 минут дети не выполнили задание, то дай им еще 1–2 минуты.
- 6 Когда команды закончат, попроси, чтобы кто-нибудь из группы подписал на рабочих листах название команды.
- 7 Собери у команд заполненные рабочие листы.
- 8 Проверь написанные командой ответы и напиши на рабочих листах количество баллов, полученных данной командой.
- 9 Обсуди задание. Скажи, в каких странах эти блюда появились. Спроси, знают ли дети вкус этих блюд. Если нет, то посоветуй их попробовать.
- 10 Распредели баллы за сотрудничество (в 3 категориях) и дай обратную связь, почему начислено определенное количество баллов.
- 11 Полученные баллы запиши в таблицу на доске.

КОММЕНТАРИЙ И МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ

Скажи, что если дети не до конца понимают инструкции, то ты с удовольствием подойдешь и уточнишь, в чем заключается задание.

В этом задании будут очень важны дополнительные баллы за сотрудничество между группами. Давая обратную связь, похвали команды, которые поделились "своими" экспертами с другими группами. Оцени также самих экспертов и эксперток, благодаря которым удалось прочитать и понять инструкцию к заданию.

ЗАДАНИЕ 3 | Это польские слова? | 15 мин**ДИДАКТИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ:**

- Набор карт с названиями языков и польскими словами (приложение №3) x количество групп.
- Школьная доска, мел/маркеры

Пошаговая инструкция:

- 1 Объясни детям тему задания. Обрати внимание на факт, что путешествуют не только люди и звери. Слова тоже. А те слова, которые переносятся с одной территории на другие, могут так прижиться в новом месте, что люди, используя слово, часто не знают, что оно пришло из другого языка.
- 2 Сообщи детям, что в этом задании они получат 7 карточек с названиями языков и 7 карточек с разными польскими словами. Заданием команды будет указать, из какого языка пришло данное слово (надо положить карточку со словом рядом с карточкой с названием языка).
- 3 Сообщи, что за каждое правильное совпадение языка со словом команда получает 1 балл. Суммарно можно получить 7 баллов за выполнение задания и дополнительные баллы за сотрудничество.
- 4 Скажи, что на выполнение задания отведено около 5 минут, хотя оно выполняется не на время.
- 5 Дай группам материалы для работы – наборы разрезанных карточек с названием языков и словами. Скажи, что они могут приступить к выполнению задания.
- 6 Если по истечении 5 минут дети не выполнили задание, то дай им еще 1–2 минуты.
- 7 Попроси, чтобы участники и участницы команд сообщили, когда они закончат задание (например, они могут поднять руку).
- 8 Когда группа сообщит, что у нее есть готовые ответы, подойди к ее столу и проверь их правильность. Запиши, сколько баллов набрала команда.
- 9 Повтори действие из 8 пункта с оставшимися группами.
- 10 Приступи к обсуждению задания. Скажи, из каких языков происходят эти слова.
- 11 Распредели баллы за сотрудничество (в 3 категориях) и дай обратную связь, почему начислено определенное количество баллов.
- 12 Полученные баллы запиши в таблицу на доске.

КОММЕНТАРИЙ И МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ

Названия языков записаны разными алфавитами и в разных переводах. Участники и участницы занятий САМОСТОЯТЕЛЬНО должны понять, что написано на карточках. Ведущий или ведущая поощряет использование знаний экспертов и эксперток.

Обсуждая задание, можешь попросить детей, владеющих украинским, итальянским или языком дари (афганский вариант персидского), сказать, как произносятся эти слова.

ЗАДАНИЕ 4 | Мини-словарик класса | 20 мин**ДИДАКТИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ:**

- Рабочий лист из приложения №4 x количество групп.
- Одна ручка на группу.
- Школьная доска, мел/маркеры.

Пошаговая инструкция:

- 1 Раздай группам рабочие листы (приложение к заданию №4) – один рабочий лист на группу.
- 2 Сообщи, что за выполнение задания они могут получить 12 баллов (1 балл за каждое выражение/слово, переведенное на другой язык).
- 3 Скажи, что на выполнение задания отводится около 10 минут, хотя оно выполняется не на время.
- 4 Пригласи детей к работе – пускай прочитают инструкцию, записанную на рабочем листе (прил. 4), и приступят к его выполнению.
- 5 Если по истечении 10 минут дети не выполнили задание, то дай им еще 1–2 минуты.
- 6 Попроси, чтобы участники и участницы команд сообщили, когда они закончат задание (например, они могут поднять руку).
- 7 Когда все группы закончат, обсуди задание. Пригласи выбранную команду. Попроси, чтобы один назначенный тобой человек из группы сказал, как будет, например, на тамильском „добрый день”.
- 8 Когда участники/участницы прочитают выбранные переводы со сделанного группой словарика, распредели баллы за выполненное задание.
- 9 Распредели команде баллы за сотрудничество (в 3 категориях) и дай обратную связь, почему начислено определенное количество баллов.
- 10 Полученные баллы запиши в таблицу на доске.
- 11 Пригласи ответить следующие команды и повтори с ними действия, описанные в пунктах 7–10.

КОММЕНТАРИЙ И МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ

Дети могут не знать, что такое фонетическая запись. Объясни им. Подчеркни, что они должны записывать слова так, как слышат. Пишут латиницей, которую знают из польского языка.

Если при обсуждении у детей есть трудности с переводом, предложи другим участникам/участницам группы, чтобы они помогли (подсказали) отвечающему. Сообщи, что помогая, они демонстрируют хорошее сотрудничество в группе и таким образом получают баллы за сотрудничество.

Для этого задания не нужен ключ с ответами. Подводя итоги задания, ведущий или ведущая не должны переводить слова на разные языки. Дети должны выступать в качестве экспертов.

ЗАДАНИЕ 5 | Чему мы научились | 8 мин**Пошаговая инструкция:**

- 1 Сообщи, что в этом задании дети не получают материалов для работы. Они должны вместе подумать над тем, чему научились во время этой игры (о себе, о сотрудничестве, о мире, о языках).
- 2 Дай группе около минуты на обсуждение.
- 3 По очереди приглашай команды ответить. Каждый раз проси, чтобы один человек рассказал о двух вещах, которым участники и участницы группы научились благодаря участию в занятиях.
- 4 За выполнение задания распредели каждой команде по 1 баллу.

КОММЕНТАРИЙ И МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ

В этом задании не начисляй баллы за сотрудничество. Задание короткое и является вступлением к подведению итогов всего занятия.

ПОДВЕДЕНИЕ ИТОГОВ И ЗАВЕРШЕНИЕ | 2 мин**Пошаговая инструкция:**

- 1 Подсчитай количество баллов, полученных каждой командой.
- 2 Представь результаты классу.
- 3 Вспомни об игре и о том, как дети работали во время занятий. Подчеркни, что хотя одна команда набрала наибольшее количество баллов, на самом деле победил весь класс. Подчеркни, что все принимали активное участие, справлялись с возникающими перед ними трудностями, а в первую очередь поддерживали друг друга и пользовались талантами и знаниями всех участников и участниц команды.
- 4 Начни аплодировать и пригласи детей присоединиться к тебе.
- 5 Скажи громко: ПОЗДРАВЛЯЮ вас ВСЕХ!
- 6 Официально закончи игру и пригласи детей на перерыв.

Zadanie 1 | Każdy z osobna, wszyscy razem

Każdy z osobna

Jak masz na imię?	Ile masz lat?

Wszyscy razem

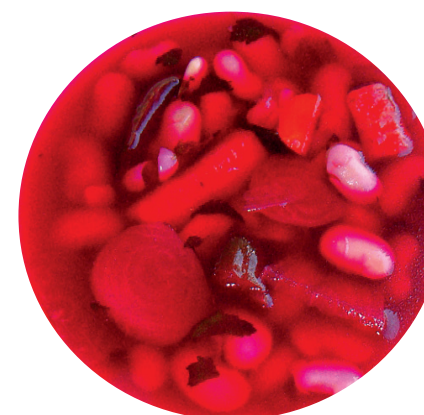
Ile macie wzrostu wszyscy razem?
Ile znacie języków wszyscy razem? (napiszcie jakie)
Jakie są wasze ulubione potrawy?
Jak się nazywa wasz zespół?

Zadanie 2 | Co to za ینادج ? Из каких стран?

.....

.....

.....

.....

Информация для педагогов/педагогинь к заданию №2

Инструкция в переводе на польский:

Что это за блюда/еда? Из каких стран? Напишите ответы под каждой фотографией.

Понятие „блюда/еда” записано на языке дари (перевод выполнен при помощи Google переводчика лицом, подготовившим занятие). Мальчик из Афганистана должен быть в состоянии его прочитать.

Предложение „Из каких стран?” записано на русском языке. Наверняка его прочтает мальчик из Украины, который использует этот язык для общения с семьей.

На фотографиях изображены следующие блюда:

ПИЦЦА – итальянское блюдо

КИСЛЫЙ СУП – польское блюдо

УКРАИНСКИЙ БОРЩ – украинское блюдо

КАБУЛИ ПАЛАВ [Кабульский плов] – блюдо из длиннозерного риса, жареного с мясом (обычно бараниной) и овощами (морковкой и изюмом) и миндалем.

Zadanie 3 | Czy to polskie słowa?

hałas	українська мова
jaśmin	perski
czereśnia	ukraiński
magia ✂	perski
parking	английский
fontanna	італійська мова
pomidor	włoski

Zadanie 4 | Mini słownik klasowy

Jak to powiedzieć? Przetłumaczcie polskie zwroty na inne języki. Tłumaczenie wpiszcie poniżej (zapis fonetyczny).

Dzień dobry	angielski:
	tamilski:
Do widzenia	angielski:
	włoski:
Przepraszam	angielski:
	tamilski:
Ile masz lat?	angielski:
	dari:
Jak masz na imię?	angielski:
	dari:
Dziękuję	angielski:
	ukraiński:

Информация для педагогов/педагогинь к заданию №3

В таблице находятся названия языков, записанные:

на украинском: українська мова – украинский язык, Італійська мова – итальянский язык;

на русском: Английский – английский

В задании есть выражения из персидского языка. Этот язык очень похож на язык дари, на котором говорят в Афганистане.

Пример сценария, разработанный учительницей, работающей в польской школе¹¹

A global village

Предмет: Английский язык

Авторка: Эльжбета Срока

Помощь в реализации занятий в классе: Тереза Мадай
(учительница английского языка)

ОСНОВНАЯ ИНФОРМАЦИЯ О ГРУППЕ

Группа (половина шестого класса), в которой есть мальчик из Чечни, урок английского языка. В классе нет конфликтов, но он не пользуется потенциалом культурного разнообразия.

ОБЩИЕ ЦЕЛИ ЗАНЯТИЙ

Цель занятий — создание для учащихся пространства для лучшего самопознания и межкультурной интеграции.

- Создание для всех учащихся ситуации успеха и, в частности, для детей с миграционным опытом.
- Обращение внимания на то, что культурное разнообразие в школе и в классе может помочь всем в обучении.
- Побуждение к совместной деятельности и поддержке друг друга во время занятий.
- Побуждение к сотрудничеству в группах и между группами.

ДИДАКТИЧЕСКИЕ ЦЕЛИ В СООТВЕТСТВИИ С УЧЕБНОЙ ПРОГРАММОЙ

- понимание устных и письменных инструкций,
- повторение базовой информации о Великобритании,
- получение базовой информации о стране одного из учеников (Чечня),
- введение чеченских слов – перевод с польского и английского языка.

РЕЗУЛЬТАТЫ, ДОСТИГНУТЫЕ БЛАГОДАРЯ УЧАСТИЮ ДЕТЕЙ В ЭТИХ ЗАНЯТИЯХ

- учащиеся получили базовые знания о стране своего одноклассника и вспомнили информацию о Великобритании,
- учащиеся заметили, что они выигрывают от сотрудничества, а еще больше – благодаря однокласснику из другой страны, при этом лучше понимая возникающие перед ним трудности.

МЕТОДЫ РАБОТЫ:

викторина, беседа, ребус, заполнение пробелов, презентация фотографий, филворд (венгерский кроссворд).

ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ:

2 академических часа.

¹¹ Сценарий, представленный в публикации, был разработан в рамках проекта „Школа межкультурной интеграции” в 2014 году. Тогда же был проведен цикл девяти двухдневных мастер-классов, в которых приняло участие 89 человек. Занятия были посвящены созданию атмосферы, способствующей интеграции в межкультурном классе. Участники должны были подготовить сценарии занятий с использованием модели WISE, а также провести занятия в своих школах в соответствии с изученными принципами. В данной публикации мы представляем один из сценариев.

СЦЕНАРИЙ

Введение | 25 мин

ДИДАКТИЧЕСКИЕ МАТЕРИАЛЫ:

Презентация – фотографии, подготовленные в сотрудничестве с мальчиком из Чечни.

Пошаговая инструкция:

- 1 Начни занятие с организационной части – проверки присутствующих, записи текста, определения целей урока и представления принципов, обязующих во время занятий.
- 2 Далее следует ввести тему. Спроси у учащихся, знают ли они страну, из которой родом один из учеников (Чечня), и знают ли они что-то о ней (свободные высказывания учащихся).
- 3 В следующей части Шамад делает короткую презентацию своей страны, демонстрируя фотографии.
- 4 Представь учащимся принципы, обязующие во время занятий:
 - работа в группах,
 - оценка выполнения задания,
 - сотрудничество в группе и между группами.

КОММЕНТАРИЙ И МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ

Можно показывать распечатанные фотографии или слайды на проекторе (у нас был показ слайдов с комментариями Шамада, мальчика из Чечни).

ЗАДАНИЕ 1 | Викторина по знанию англоязычных стран и Чечни | 20 мин

Пошаговая инструкция:

- 1 Раздай группам рабочие листы с заданиями А и В.
- 2 Дети сначала выполняют задания с рабочего листа А. Если необходимо, то они просят о помощи одноклассника из Чечни.
- 3 Далее с помощью Шамада дети должны заполнить в подписях недостающие названия животных и решить ребусы (рабочие листы В).
- 4 Проверь правильность выполнения заданий – по очереди спрашиваешь правильные ответы у представителей групп, а остальные проверяют правильность на своих листах.
- 5 Распредели баллы за работу.

ЗАДАНИЕ 2 | Чеченские пословицы | 15 мин

Пошаговая инструкция:

- 1 Раздай группам рабочие листы С.
- 2 В приведенных пословицах дети должны заменить чеченские выражения польскими. Далее они сравнивают правильность ответов с оригинальным текстом, который зачитывает Шамад. Учащиеся в командах переводят чеченские пословицы на английский язык.
- 3 Распредели баллы за выполнение задания.

ЗАДАНИЕ 3 | Делаем словарь | 15 мин

Пошаговая инструкция:

- 1 Раздай группам рабочие листы D. Дети должны заполнить пропуски выражениями, которые они выучили, на трех языках.
- 2 Распредели баллы за выполнение заданий, а также суммируй результаты для каждой группы.

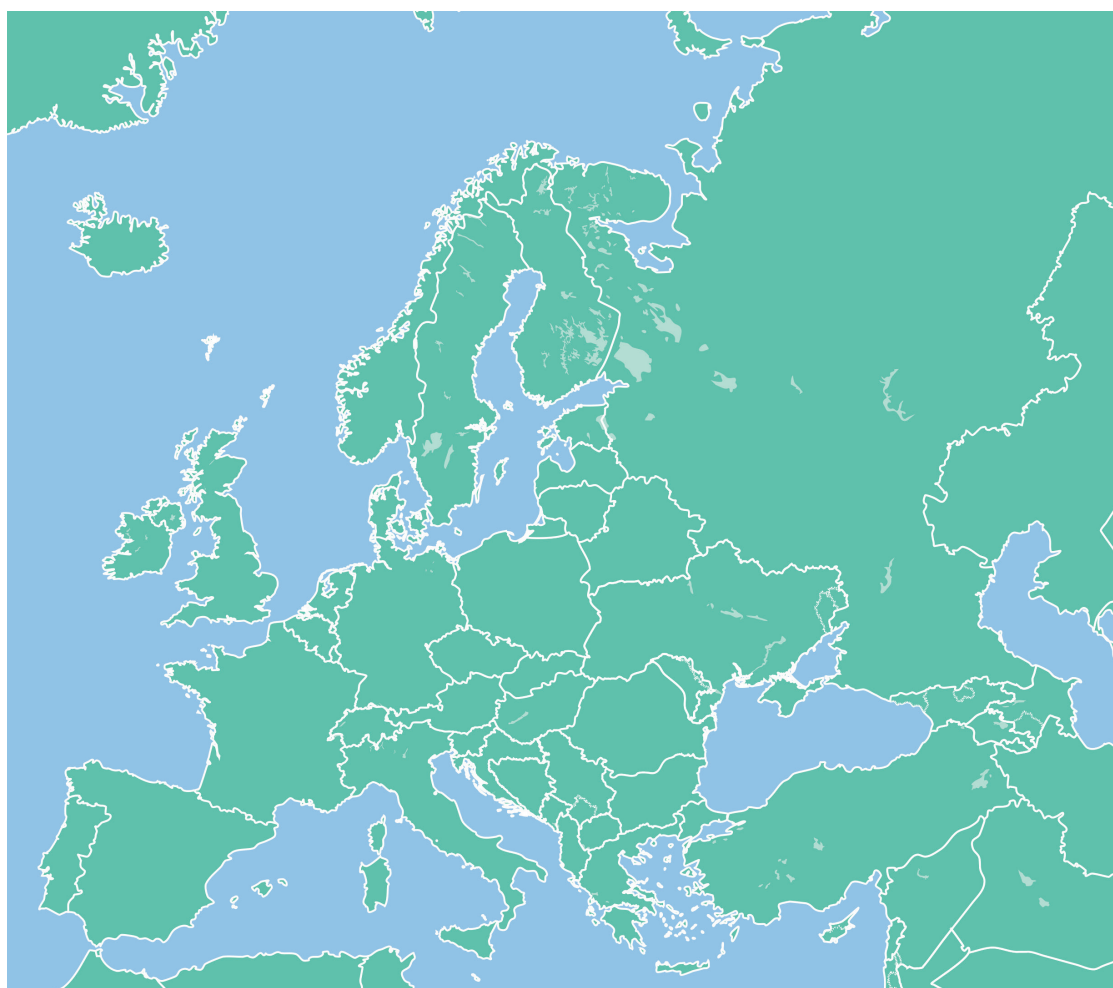
ЗАВЕРШЕНИЕ | 15 мин

- 1 Напомни учащимся, чем вы занимались во время сегодняшних занятий:
 - повторили базовую информацию о Великобритании,
 - познакомились со страной нашего одноклассника – Чечней,
 - выучили несколько чеченских слов.
- 2 Пригласи учеников подвести итоги: Пускай каждый/каждая по очереди скажет, что больше всего заинтересовало в сегодняшних занятиях, что удивило, о чем они захотят рассказать родителям или знакомым, что узнали нового о себе и о других.

Karta pracy A | Quiz

Zaznaczcie te państwa na mapie:

- A – Polska
- B – Wielka Brytania
- C – Czeczenia

Karta pracy A | Quiz

1. Zaznaczcie flagi:

- Czeczenii (A)
- Wielkiej Brytanii (B)
- Polski (C)

Karta pracy A | Quiz

2. What is the capital city of Chechnya?

- A – Aszchabad B – Mińsk C – Grozny D – Kabul

3. Jakie jest godło Czeczenii?

4. What is the capital city of the United Kingdom?

- A – Liverpool B – Oxford C – London D – Bristol

5. Kto jest prezydentem Czeczenii?

- A – Alaksandr Łukaszenka B – Hamid Karzaj
C – Gurbanguly Berdimuhamedow D – Ramzan Kadyrow

6. What is the name of the King of the United Kingdom?

- A – Whiliam B – Albert C – Charles D – Henry

7. W jakim kraju leży Czeczenia?

- A – w Armenii B – w Rosji C – w Gruzji D – w Azerbejdżanie

8. What are the national languages in Chechnya?

- A – kurdyjski, czeczeński B – urdu, czeczeński
C – rosyjski, czeczeński D – angielski, czeczeński

Karta pracy B | Część 1

Wpisz brakujące angielskie lub czeczeńskie nazwy zwierząt, by wszystkie ilustracje były podpisane w obu językach.

zhi

COW

vir

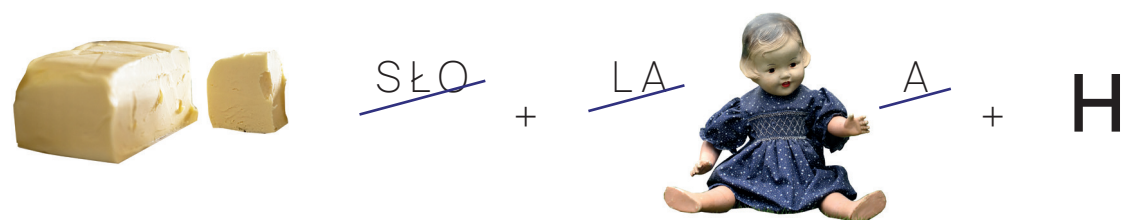
kotam

camel

Karta pracy B | Część 2

Rozwiąż rebusy i poznaj czeczeńskie nazwy.

słońce -

księżyc -

gwiazda -

niebo -

ziemia -

Karta pracy C

W podanych przysłowiach zastąp czeczeńskie wyrazy polskimi odpowiednikami (spróbuj wywnioskować z kontekstu, o jakie słowa chodzi).

Vir zrozumie, że jest osłem tylko wtedy,
gdy go za **lerg** pociągniesz.

Gdzie świeci **malkh**, posiej ziarno. Gdzie posiejesz
ziarno, tam pojawi się cień.

Nie lękaj się zimy, po niej nastanie **bcaste**.
Bój się jesieni, po niej przyjdzie zima.

Vir nazwał drugiego osłem i rzucił się w przepaść.

Nie **malkh** wina, że **buhia** w dzień nie widzi.

Z **alu** nie igraj, **khi** nie wierz.

Kto nie lubił **ett**, zawsze marzył o mleku.

Cicigi żyjące w zgodzie pokonają skłócone **borzi**.

Gniew **nana** jak **lo** - dużo napada, szybko stopnieje.

Dottagl z dalekiego kraju jest jak wznoszona twierdza.

Karta pracy D

Wstaw wyrazy z ramki w odpowiednie miejsca w tabeli.

język polski	język czeczeński	język angielski
anioł		angel
	atam	
	xox	onion
	alumuz	
gwiazda		
	mott	language
krowa		
	butt	
serce		
	malkh	

słońce, angela, star, atom, moon, cebula, dog,
diament, język, cow, księżyc, heart, atom, diamond,
seda, ett, sun

Odpowiedzi

Wstaw wyrazy z ramki w odpowiednie miejsca w tabeli.

Karta pracy A

1. Flaga Czechenii (A) – 3.
Flaga Wielkiej Brytanii (B) – 2.
Flaga Polski (C) – 5.
2. Odpowiedź C
3. Odpowiedź A
4. Odpowiedź C
5. Odpowiedź D
6. Odpowiedź C
7. Odpowiedź B
8. Odpowiedź C

Karta pracy C

Osiół zrozumie, że jest osłem tylko wtedy, gdy go za ucho pociągniesz.
Gdzie świeci słońce, posiej ziarno. Gdzie posiejesz ziarno, tam pojawi się cień.
Nie lękaj się zimy, po niej nastanie wiosna. Bój się jesieni, po niej przyjdzie zima.
Osiół nazwał drugiego osłem i rzucił się w przepaść.
Nie słońca wina, że sowa w dzień nie widzi.
Z ogniem nie igraj, wodzie nie wierz.
Kto nie lubił krowy, zawsze marzył o mleku.
Koty żyjące w zgodzie pokonają skłócone wilki.
Gniew matki jak śnieg – dużo napada, szybko stopnieje.
Przyjaciół z dalekiego kraju jest jak wznoszona twierdza.

Karta pracy D

anioł / angela / angel
atom / atam / atom
cebula / xox / onion
diament / alumuz / diamond
gwiazda / seda / star
język / mott / language
krowa / ett / cow
księżyc / butt / moon
serce / dog / heart
słońce / malkh / sun

Karta pracy B

Część pierwsza	Część druga:
zhii – sheep	Słońce – malkh
ett – cow	Księżyc – butt
vir – donkey	Gwiazda – seda
kotam – hen	Niebo – stigal
emkal – camel	Ziemia – latta

Model edukacji międzykulturowej WISE. Przykładowe scenariusze warsztatów

Autorki: Marta Piegat-Kaczmarczyk, Zuzanna Rejmer

Redaktorki: Karolina Czerwińska, Katarzyna Sołtan-Młodożeniec

Projekt graficzny: Siostry Piwowar Studio

Ilustracje: Karolina Kotowska

Druk: Drukarnia Akapit, Lublin

ISBN 978-83-969066-7-0

Warszawa, 2023

Fundacja Polskie Forum Migracyjne

Od 2007 roku wspieramy osoby z doświadczeniem migracji mieszkające w Polsce. Edukujemy o różnorodności kulturowej i językowej.

tel. +48 692 913 993, +48 22 11 000 85

email: info@forummigracyjne.org

www.forummigracyjne.org

KRS: 0000272075

Publikacja powstała w ramach projektu „Welcome back to school! Educational inclusion of children affected by war in Ukraine”. Projekt finansowany przez PLAN International i Disasters Emergency Committee.

